

Człowiek – najlepsza inwestycja

MAZURSKI OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W EŁKU

**Poradnik metodyczny dla nauczycieli zajęć
terapii pedagogicznej w klasach I-III
szkoły podstawowej**

Opracowały:

dr Joanna Szkatuła

mgr Danuta Żylińska

Ełk marzec 2013

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wprowadzenie	3
2. Etiologia dysleksji.....	5
3. Symptomatologia dysleksji	6
4. Rozpoznawanie dysleksji– model postępowania diagnostycznego.....	12
5. Formy pomocy dla dzieci z dysleksją rozwojową.....	22
6. Program zajęć korekcyjno-kompensacyjnych	51
7. Scenariusze zajęć korekcyjno- kompensacyjnych.....	59

1. Wprowadzenie

W każdej szkole istnieje pewna grupa dzieci mających duże trudności z czytaniem, pisaniem i ortografią. W wielu przypadkach przyczyną tych trudności mogą być :

- wada słuchu
- wada wzroku
- „widoczne” zaburzenia neurologiczne, powodujące problemy także w innych dziedzinach życia
- niepełnosprawność intelektualna
- choroby somatyczne
- zła sytuacja rodzinna dziecka
- wadliwe metody nauczania
- czynniki emocjonalne (np. brak motywacji do nauki) i behawioralne wywierające niekorzystny wpływ na koncentrację uwagi i spełnianie poleceń nauczyciela, tym samym upośledzając zdolność dziecka do nauki

Źródeł niepowodzeń wielu dzieci nie da się jednak znaleźć w wyżej wymienionych czynnikach. Obecnie sądzi się, że przynajmniej część z nich cierpi na specyficzne trudności w uczeniu się czytania i pisania zwane dysleksją.

DYSLEKSJA - trudności w czytaniu (zaburzenia zarówno tempa i techniki czytania jak i stopnia rozumienia treści).

DYSGRAFIA - niski poziom graficzny pisma (brzydkie, „koślawe” litery, trudności z utrzymaniem się w liniaturze, nierówne litery w wyrazach)

DYSORTOGRAFIA - trudności z opanowaniem poprawnej pisowni (dziecko popełnia błędy – nie tylko ortograficzne - mimo dobrej znajomości zasad pisowni).

GŁĘBOKA DYSLEKSJA ROZWOJOWA - Brak jest szczegółowej charakterystyki tej postaci głębokich zaburzeń. Można zaproponować tu podstawowe kryterium rozpoznania, takie jak: zatrzymanie się na poziomie czytania elementarnego i nie osiągnięcie poziomu czytania zaawansowanego lub opóźnienie o 3-4 lata w zakresie umiejętności czytania. Tak poważnym zaburzeniom czytania zwykle towarzyszą również poważne zaburzenia opanowania poprawnej pisowni. Inną postacią tych zaburzeń cechuje istotne opóźnienie w czytaniu przy bardzo nasilonych trudnościach w pisaniu zarówno w zakresie poprawności pisowni, jak i budowania wypowiedzi na piśmie, błędów stylistycznych i interpunkcyjnych (w klasyfikacji DSM-IV określa się je jako zaburzenia ekspresji pisania).

Kryterium takiego podziału jest charakter obserwowanych zaburzeń w czytaniu i pisaniu (czyli rodzaj najczęściej spotykanych objawów).

U dzieci z dysleksją zazwyczaj stwierdza się zaburzenia percepcji wzrokowej, słuchowej oraz integracji percepcyjno-motorycznej. W związku z tym niektórzy autorzy wyróżniają następujące typy dysleksji:

DYSLEKSJA TYPU WZROKOWEGO - u jej podłoża leżą zaburzenia percepcji i pamięci wzrokowej powiązane z zaburzeniami koordynacji wzrokowo-ruchowej i ruchowo – przestrzennej.

DYSLEKCJA TYPU SŁUCHOWEGO - uwarunkowana zaburzeniami percepcji i pamięci słuchowej dźwięków mowy, najczęściej powiązana z zaburzeniami funkcji językowych.

DYSLEKCJA INTEGRACYJNA - kiedy to poszczególne funkcje nie wykazują zakłóceń, natomiast zaburzona jest koordynacja, czyli występują zaburzenia integracji percepcyjno-motorycznej.

DYSLEKSJA TYPU MIESZANEGO - gdy występują jednocześnie zaburzenia w percepcji i pamięci słuchowej, pamięci i percepcji wzrokowej, wyobraźni przestrzennej.

2. Etiologia dysleksji

Jak dotąd nie wykryto jednej przyczyny dysleksji, wydaje się więc bardzo prawdopodobne, że różne trudności, które obejmuje ten termin mają odmienne podłoże.

W Polsce najbardziej rozpowszechniona jest organiczna koncepcje przyczyn dysleksji (badania m.in. Haliny Spionek). Według niej, dysleksja rozwojowa jest uwarunkowana mikrouszkodzeniami centralnego (ośrodkowego) układu nerwowego, które mają podłoże genetyczne lub powstają w wyniku nieprawidłowych warunków rozwoju dziecka w okresie prenatalnym i okołoporodowym. Są one główną przyczyną fragmentarycznych (parcjalnych) deficytów rozwojowych funkcji elementarnych, warunkujących proces pisanie i czytania :

- analizy i syntezy wzrokowej
(ma ona ogromne znaczenie w zapamiętywaniu i odwzorowywaniu, we właściwej percepcji obrazów i adekwatnym do rzeczywistości spostrzeganiu kształtów)
- analizy i syntezy słuchowej
(pozwala na wyodrębnianie, identyfikowanie i różnicowanie dźwięków mowy – słuch fonematyczny. Pozwala przetransponować znaki języka pisanego na odpowiadające im dźwięki mowy, scalać te dźwięki oraz przyporządkowywać odczytanemu wyrazowi jego znaczenie)
- motoryki
(właściwy jej rozwój decyduje o tempie i precyzji ruchów, zarówno dużych grup mięśniowych – motoryka duża, jak i sprawności manualnej – motoryka mała)
- współdziałania (integracji) powyższych procesów
- lateralizacji i orientacji przestrzenne
(źródłem problemów może być przede wszystkim lateralizacja nieustalona lub skrzyżowana, np. dominujące lewe oko i prawa ręka)
- pamięci wzrokowej, słuchowej, ruchowej

Dzieci, u których stwierdzono parcjalne zaburzenia (opóźnienia rozwoju) tych funkcji to właśnie dzieci dyslektyczne.

Nie jest to jedyna koncepcja dotycząca przyczyn dysleksji, jednak niezależnie od istniejących w tym względzie wśród specjalistów rozbieżnych a nawet sprzecznych opinii, większość z nich w podobny sposób charakteryzuje jej symptomy.

3. Symptomatologia dysleksji

Proces czytania wymaga wielu skomplikowanych procesów :

- zróżnicowania kształtu graficznego poszczególnych liter,
- wyłonienia znaczenia poszczególnych wyrazów (poprzez wiązanie odczytanych słów z wyobrażeniami wzrokowymi i słuchowymi),
- pamiętania przeczytanego wyrazu w momencie, gdy odczytuje się już następny,
- zrozumienia znaczenia całej konstrukcji zdaniowej,
- zrozumienia znaczenia większych fragmentów tekstu.

Rozwój umiejętności pisania jest równie skomplikowanym procesem, a jego uczenie się polega na opanowaniu umiejętności:

- odwzorowywania,
- przepisywania,
- pisania z pamięci,
- pisania ze słuchu,
- samodzielnego pisania.

Poznanie liter i głosek, zapamiętanie ich, rozróżnianie, a także nabycie umiejętności łączenia liter podczas czytania i pisania wymaga przede wszystkim dojrzałości percepcyjno – motorycznej (oznacza to, że procesy analizy i syntezy - leżące u podstaw prawidłowego odbioru informacji docierających drogą wzrokową i słuchową - oraz procesy sterowania ruchem, muszą przebiegać na dostatecznie wysokim poziomie). Dojrzałość ta jest jakby technicznym warunkiem czytania i pisania.

W zależności od głębokości i rodzaju zaburzonych funkcji percepcyjno – motorycznych, trudności z nauką dzieci dyslektycznych mogą przybierać różne formy.

3.1 Pisanie

Zaburzenia analizatora wzrokowego	<ol style="list-style-type: none">1. trudności w przepisywaniu, pisaniu z pamięci i ze słuchu2. trudności z zapamiętywaniem kształtu liter3. mylenie liter o podobnym kształcie (a-o, a-ą, e-c, e-ę, ł-l-t, m-n, u-n, m-w)4. różniących się położeniem w stosunku do osi pionowej (p-b)5. różniących się położeniem w stosunku do osi poziomej (w-m, n-u, b-p, d-g)6. zapominanie pisowni niektórych dużych liter (szczególnie L, Ł, W, F, G)7. pomijanie znaków diakrytycznych (kropki, ogonki, kreseczki)8. opuszczanie liter, części wyrazów, znaków interpunkcyjnych
-----------------------------------	---

	<p>9. błędy ortograficzne (pomimo znajomości zasad pisowni)</p> <p>10. niewłaściwe planowanie graficzne wyrazów w stosunku do strony w zeszycie</p> <p>11. nieodpowiedni wybór linijek</p>
Zaburzenia analizatora słuchowego	<p>12. szczególne trudności z pisaniem ze słuchu</p> <p>13. łączenie wyrazów („potstołem” zamiast „pod stołem”)</p> <p>14. zamiana kolejności wyrazów w zdaniu</p> <p>15. błędy w pisaniu wyrazów z dwuznakami i grupami spółgłosek</p> <p>16. błędy w pisaniu wyrazów ze zmiękczeniami (ś-si, ć-ci, ń-ni)</p> <p>17. trudności z różnicowaniem wyrazów z i-j</p> <p>18. trudności z różnicowaniem wyrazów z głoskami szumiącymi (sz, cz, ż, dż)</p> <p>19. trudności z różnicowaniem wyrazów z głoskami syczącymi (s, c, z, dz)</p> <p>20. słabe różnicowanie głosek zbliżonych fonetycznie (b-p, g-k, d-t, w-f)</p> <p>21. nieprawidłowa pisownia wyrazów z samogłoskami nosowymi (ę, ą) i zespołami dźwiękowymi (on, om, en, em)</p> <p>22. opuszczanie końcówek wyrazów („wczora” zamiast „wczoraj”)</p> <p>23. dzieci ze skorygowanymi wadami wymowy mogą popełniać w pisowni takie same błędy, jakie wcześniej występowały u nich w mowie</p>
Zaburzenia analizatora kinestetyczno – ruchowego (motoryka)	<p>24. za duży lub za mały nacisk na ołówek, długopis</p> <p>25. brzydkie, mało czytelne pismo</p> <p>26. litery krzywe, drżące, niekształtne, kanciaste, „niedokończone”, o różnej wielkości</p> <p>27. nie utrzymywanie się w liniaturze</p> <p>28. brak wiązania liter, połączenia między nimi o różnej długości i w dowolnym miejscu</p> <p>29. tempo pisania wolne</p> <p>30. trudności w odczytaniu własnych notatek</p> <p>31. zeszyt sprawia wrażenie źle utrzymanego (liczne luki, skreślenia, plamy, poprawki)</p>

<p>Zaburzenia procesu lateralizacji i orientacji przestrzennej</p>	<p>32. odwracanie liter i cyfr, zmiana ich kolejności</p> <p>33. dziecko praworęczne i lewoocne może próbować pisać od strony prawej do lewej</p> <p>34. litery koliste pisane są ruchem zgodnym z ruchem wskazówek zegara, a pozostałe od dołu do góry</p> <p>35. mogą występować elementy pisma lustrzanego</p> <p>36. mylenie znaków graficznych różniących się położeniem w stosunku do osi pionowej lub poziomej</p> <p>37. problemy z zapisem wyrazów (liczb) w słupkach, tabelkach</p> <p>38. pismo o nierównym nacisku</p> <p>39. niewłaściwe planowanie graficzne wyrazów w stosunku do strony w zeszyte</p> <p>40. nie utrzymywanie się w liniaturze</p>
--	--

3.2 Czytanie

<p>Zaburzenia analizatora wzrokowego</p>	<p>41. w początkach nauki trudności w kojarzeniu dźwięku z odpowiednim znakiem graficznym mylenie liter o podobnym kształcie (a-o, m-n, l-t, b-d, g-p, n-u, m-w, e-c, h-k, c-g)</p> <p>42. mylenie liter różniących się położeniem względem osi (n-u, p-g, b-d, w-m)</p> <p>43. mylenie podobnych struktur graficznych (dom -dam)</p> <p>44. opuszczanie liter, sylab, wyrazów, wierszy</p> <p>45. gubienie się w tekście</p> <p>46. tempo czytania wolne i nierytmiczne, spowodowane zbyt długim koncentrowaniem się na rozpoznawaniu kształtów liter lub wyrazów podobnych</p> <p>47. trudności w rozumieniu czytanych tekstów (koncentracja na technice czytania)</p> <p>48. czytanie na pamięć, „zgadywanie”</p> <ul style="list-style-type: none"> • gubienie się w tekście
--	---

Zaburzenia analizatora słuchowego	<p>49. długo utrzymuje się technika literowania oraz kłopoty z syntezą dźwięków</p> <p>50. nieuwzględnianie znaków przestankowych</p> <p>51. opuszczanie liter i sylab</p> <p>52. mylenie wyrazów o podobnym brzmieniu</p> <p>53. zniekształcanie słów (odczytywanie jednej części wyrazu, a zgadywanie drugiej)</p> <p>54. trudności w rozumieniu przeczytanych treści</p> <p>55. fonetyczna deformacja słów</p> <p>56. uczenie się czytania na pamięć</p>
Zaburzenia analizatora kinestetyczno – ruchowego (motoryka)	<p>57. nieprzyjemny ton głosu czytającego, a niekiedy gwałtowna jego zmiana (przy zaburzeniach w motoryce narządów artykulacyjnych - nadmierne lub zbyt małe napięcie mięśniowe organów mownych)</p>
Zaburzenia procesu lateralizacji i orientacji przestrzennej	<p>58. przestawianie i opuszczanie liter, sylab całych wyrazów a nawet linijek druku</p> <p>59. wolne tempo czytania, niekiedy od strony prawej do lewej</p> <p>60. błędne odczytywanie liter (b-d, g-p, u-n, m-w)</p> <p>61. błędy inwersji dynamicznej (np. czytanie „od” jako „do”, „wór” jako „rów”)</p> <p>62. mylenie liter kształtnopodobnych, lecz o innym położeniu (np. „b” czytane jako „d”)</p> <p>63. uporczywe opuszczanie lub dodawanie liter, sylab</p> <p>64. odwracanie porządku liter w krótkich wyrazach zmieniające ich sens</p> <p>65. trudności w rozumieniu treści zawierających pojęcia stosunków przestrzenno – czasowych i struktur gramatyczno - logicznych</p>

3.3 Rysowanie

Zaburzenia analizatora wzrokowego	<p>66. kłopoty z odwzorowywaniem prostych figur geometrycznych, a także z odtwarzaniem ich układów</p> <p>67. niewłaściwe proporcje między elementami</p> <p>68. trudności w rozplanowywaniu</p>
-----------------------------------	---

Zaburzenia analizatora kinestetycznego – ruchowego (motoryka)	<ul style="list-style-type: none"> • rysunki niestaranne, ubogie w szczegóły, prymitywne, schematyczne • przewaga linii prostych • zbyt duży lub zbyt mały nacisk ołówka na papier • przy rysowaniu często występują synkinezyje (współruchy, np. wysuwanie języka) • rysunki często zamazane
Zaburzenia procesu lateralizacji i orientacji przestrzennej	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany kierunku w rysowaniu (np. rysownie szlaczków od strony prawej do lewej, linii pionowych z dołu do góry, a kolistych ruchem zgodnym z ruchem wskazówek zegara) • zakłócenia proporcji elementów, stosunków przestrzennych • rysunki sprawiają wrażenie chaotycznych, są uproszczone, zawierają małą liczbę szczegółów

3.4 Wypowiadanie się

Zaburzenia analizatora wzrokowego	<p>69. ubogi opis ilustracji (w związku z trudnością w rozpoznawaniu przedmiotów)</p> <p>70. trudności w wyszukiwaniu braków, różnic i podobieństw</p> <p>71. trudności w rozplanowywaniu</p>
Zaburzenia analizatora słuchowego	<p>72. ubogie słownictwo</p> <p>73. agramatyzmy</p> <p>74. zniekształcanie wyrazów mało znanych</p> <p>75. opóźnienia i zaburzenia mowy</p>
Zaburzenia procesu lateralizacji i orientacji przestrzennej	<ul style="list-style-type: none"> • kłopoty z rozumieniem sytuacji przedstawianych na obrazku • problemy w określaniu wzajemnego położenia przedmiotów • zaburzone rozumienie pojęć z zakresu stosunków przestrzennych (nad, pod, w prawo, w lewo, przed, za itp.)

3.5 Trudności w nauce poszczególnych edukacji

Dość często zdarza się, że problemy szkolne dzieci dyslektycznych kojarzone są tylko z nauką języka polskiego. Oczywiście nauczyciel polonista może je najłatwiej zauważyć. Niestety trudności dotyczą również nauki innych przedmiotów.

Edukacja matematyczna:

- trudności w rozwiązywaniu zadań tekstowych mimo prawidłowego myślenia matematycznego (problemy z odczytywaniem ze zrozumieniem ich treści),
- błędne przepisywanie np. słupków, znaków działań (w nieodpowiednich miejscach co może wpływać na prawidłowość obliczeń),
- brak wyobraźni przestrzennej, trudności w zapamiętywaniu kształtów figur i kątów,
- słabe rozumienie pojęć (góra-dół, wyżej-niżej),
- zmiany kierunku w rysunkach (np. w wektorach),
- niezamierzone zmiany w kolejności cyfr w liczbach,
- mylenie znaków nierówności,
- zapisywanie liczb od prawej do lewej,
- problemy w pamięciowym uczeniu się (tabliczka mnożenia, wzory).

Języki obce :

- szczególne problemy w nauce tych języków, które cechuje znaczna rozbieżność między wymową a pisownią,
- mylenie liter mających w języku polskim inne brzmienie (np. w j. rosyjskim „m, u, y, b”),
- problemy z rozumieniem mowy ze słuchu, zwłaszcza odtwarzanej z kaset lub płyt w wykonaniu native speakera,
- problemy z akcentem i intonacją,
- wszystkie trudności występujące w nauce języka polskiego.

Edukacja techniczna, plastyczna :

- trudności w zespoleniu pojedynczych ruchów w całość (np. podczas wycinania, lepienia, rysowania),
- błędne kierunki odwzorowywania,
- niezamierzona niestaranność.

Wychowanie fizyczne :

- nieudolność w grach zręcznościowych,
- pomyłki przy zmianach kierunku w rzędzie i w szeregu (słaba orientacja w schemacie ciała i przestrzeni),
- problemy w koordynacji ruchu z muzyką,
- problemy w ćwiczeniach z przyrządami (np. ze skakanką, z poręczą).

4. Rozpoznawanie dysleksji– model postępowania diagnostycznego

W okresie ostatnich 2–3 lat znacznie zmieniła się sytuacja w zakresie rozpoznawania dysleksji, ponieważ po raz pierwszy pojawiły się w praktyce poradnianej testy z normami ogólnopolskimi, umożliwiające obiektywną diagnozę. W diagnozowaniu dysleksji istotne jest dokonanie rozpoznania jak najszybciej, jeszcze w okresie poprzedzającym naukę szkolną, jeszcze w formie objawów ryzyka dysleksji. Bogdanowicz dokonując podsumowania osiągnięć w zakresie możliwości rozpoznawania dysleksji sformułowała model procesu diagnozowania dysleksji.

Tak rozumiany model wczesnej diagnozy dysleksji, widziany jest jako 3-etapowy proces diagnozowania:

Gotowość szkolna – ryzyko dysleksji – dysleksja rozwojowa.

Etap pierwszy. Diagnoza gotowości szkolnej

w wieku 5.–6. lat – profilaktyka niepowodzeń szkolnych powinna być realizowana przez powszechne badania przesiewowe w zakresie gotowości szkolnej dzieci. Temu celowi może służyć np. Skala Gotowości Szkolnej (Frydrychowicz, Koźniewska, Matuszewski, Zwierzyńska, 2006). Można zastosować nową wersję Skali Ryzyka Dysleksji (SDR-6) dla dzieci wstępujących do szkoły (M. Bogdanowicz, 2010).

Etap drugi. Diagnoza ryzyka d dysleksji

Dla diagnozy ryzyka dysleksji i skutecznej interwencji mają miejsce dwa krytyczne okresy:

w wieku 7.–8. lat – diagnoza ryzyka dysleksji (z końcem klasy II, z końcem pierwszej klasy); istotne jest ujawnienie symptomów ryzyka dysleksji i nasilonych trudności w uczeniu się czytania. Wskazane są badania przesiewowe po pierwszym roku nauki szkolnej za pomocą Skali Ryzyka Dysleksji (SDR-7)

Z końcem roku niezbędna jest też ocena czytania. W przypadku ujawnienia symptomów umiarkowanego lub wysokiego ryzyka dysleksji i nasilonych trudności w czytaniu, oraz słabych efektach pracy terapeutycznej z pomocą nauczyciela i rodziców, konieczne jest ponowne badanie ;

w wieku 8.–9. lat – wstępna diagnoza dysleksji (z końcem klasy II, po drugim roku nauki szkolnej). Badanie diagnostyczne powinno być przeprowadzone przez zespół poradni psychologiczno-pedagogicznej .

Etap trzeci. Diagnoza dysleksji rozwojowej

Ostateczna diagnoza dysleksji rozwojowej może być sformułowana na przełomie okresu edukacji wczesnoszkolnej i przedmiotowego (klasa III), jeżeli pomoc, dotychczas udzielona dziecku w domu, oraz specjalistyczna terapia szkole, nie przyniosły zdecydowanej poprawy, a więc nie spowodowały złagodzenia lub ustąpienia trudności w czytaniu i pisaniu.

Ocenę ryzyka dysleksji nauczyciel i rodzic może dokonać jeszcze przed podjęciem nauki szkolnej z końcem przedszkola lub na początku klasy I (październik). Możliwość taką stwarza badanie przesiewowe za pomocą Skali Ryzyka Dysleksji (SRD-6) dla 6.-latków. Jest to narzędzie, które jest obecnie normalizowane (opracowywane są normy ogólnopolskie), zanim to nastąpi Skala załączona poniżej musi być używana z dużą ostrożnością.

Skala Ryzyka Dysleksji

Skala ryzyka dysleksji (SRD) opracowana przez prof. Martę Bogdanowicz, to narzędzie diagnostyczne, którego celem jest wczesne wykrywanie symptomów wskazujących na możliwość wystąpienia dysleksji rozwojowej czyli specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu (inaczej mówiąc stosuje się ją w celu wykluczenia ryzyka dysleksji). Ma ona charakter przesiewowy. Pozwala na wstępną diagnozę, wymagającą jednak potwierdzenia na podstawie pełnych badań diagnostycznych.

SRD jest przeznaczona przede wszystkim dla dzieci 6- i 7- letnich („zerówka”) ale można też ją stosować w celu zbadania uczniów klas I .

Osobą wypełniającą skalę powinien być nauczyciel najlepiej znający dziecko i (lub) rodzice.

Najbardziej wskazane jest dwukrotne przeprowadzenie oceny za pomocą SRD :

Po kilku miesiącach nauki w klasie I - na podstawie uzyskanych wyników można podjąć wobec dziecka działania pedagogiczne (np. ćwiczenia logopedyczne, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne)

Z końcem roku szkolnego – pozwala to zweryfikować wstępną diagnozę, jak również sprawdzić czy podjęte działania przyniosły oczekiwane rezultaty. Jeżeli sytuacja nie uległa poprawie, należy skierować dziecko do poradni psychologiczno-pedagogicznej na pogłębione badania diagnostyczne.

Należy podkreślić, że warunkiem rozpoznania ryzyka dysleksji jest wykluczenie niepełnosprawności intelektualnej, zaniedbań środowiskowych, a także zaburzeń w funkcjonowaniu narządów zmysłu (np. niedosłuch czy poważną wadą wzroku).

Jeżeli podczas dokonywania oceny czynniki te nie będą brane pod uwagę, to uzyskane dane będą tylko informacją o możliwości wystąpienia niepowodzeń w nauce czytania i pisania.

Kwestionariusz SRD zawiera 21 stwierdzeń dotyczących różnych symptomów ryzyka dysleksji.

Cyfry wskazują stopień ich nasilenia :

1 – dane zachowanie (symptom) nie występuje nigdy.

2 – dane zachowanie (symptom) występuje czasami.

3 – dane zachowanie (symptom) występuje często.

4 – dane zachowanie (symptom) występuje zawsze.

Po zakreśleniu przy każdym ze stwierdzeń jednej z ocen (od 1 do 4), należy zsumować punktację i porównać ją z tabelą norm.

Ogólna ocena pozwala stwierdzić czy dane dziecko należy do grupy dzieci ryzyka dysleksji i jaki jest stopień tego ryzyka.

Można również dokonać oceny szczegółowej (w tym wypadku także należy uzyskać wyniki odnieść do norm), pozwalającej wnioskować o dysharmonii w postaci opóźnienia w rozwoju poszczególnych sfer takich jak; motoryka (łącznie lub z podziałem na motorykę dużą i małą), funkcje wzrokowe, funkcje językowe (łącznie lub z podziałem na percepcje mowy i ekspresje mowy), zaburzenie uwagi.

Oceny szczegółowe są o tyle ważne, że może okazać się, iż wynik ogólny mieści się w granicach normy, a jednak występuje znaczne opóźnienie w rozwoju któreś z wymienionych sfer, mogące decydować o niepowodzeniach w nauce czytania i pisania.

Pomocne w obliczaniu wyników częściowych będzie wypełnienie Arkusza Wyników SRD.

Kolejne punkty z Arkusza (od 1 do 21) odpowiadają poszczególnym sferom rozwoju :

Sfera rozwoju	Punkty arkusza
motoryka mała	2, 20
motoryka duża	4, 10 15
funkcje wzrokowe	1, 5, 9, 11, 12, 16, 18
funkcje językowe – percepcja mowy	7, 13, 17, 19, 21
funkcje językowe – ekspresja mowy	3, 6, 8
Uwaga	14

Następnym krokiem jest opracowanie **profilu wyników ogólnych** i **profilu wyników szczegółowych**. W tym celu (przy opracowywaniu obu profili) należy :

wpisać w górnym wierszu profilu surowy wynik do wiersza poniżej, przepisać z tabeli norm wyniki przeliczone

wykreślić profil (umieścić wyniki przeliczone – w formie kótek – na siatce i połączyć je linią), ułatwia on analizę oraz porównywanie uzyskanych wyników, a także ich interpretację.

Porównanie sumy ocen całej Skali Ryzyka Dysleksji i ocen poszczególnych sfer rozwoju z normami, pozwala stwierdzić czy u badanego dziecka mamy do czynienia z ryzykiem dysleksji i w jakim stopniu ono występuje.

Obowiązuje następująca terminologia

	nie dostrzega różnic w parach wyrazów, takich jak: góra – kura, koza – kosa.				
8	Dziecko ma problemy z budowaniem poprawnych wypowiedzi (zmienia szyk wyrazów w zdaniu albo używa nieprawidłowych form gramatycznych).	1	2	3	4
9	Dziecko niechętnie bawi się układankami, klockami Lego, puzzlami lub nie umie układać ich według wzoru (tworzy tylko własne kompozycje).	1	2	3	4
10	Dziecko niechętnie uczestniczy w zabawach ruchowych.	1	2	3	4
11	Dziecko ma problemy z odróżnieniem i zapamiętaniem liter o kształtach identycznych, lecz inaczej położonych w przestrzeni (np. b – p – g – d).	1	2	3	4
12	Dziecko niechętnie rysuje, pomimo że jest do tego zachęcane	1	2	3	4
13	Dziecko ma trudności z pamięciowym odtworzeniem materiału uszeregowanego w sekwencji (np. nazwy pory dnia i posiłków, dni tygodnia, pory roku, szeregi 4-cyfrowe).	1	2	3	4
14	Dziecko ma trudności z koncentracją uwagi, łatwo się rozprasza.	1	2	3	4
15	Dziecko źle funkcjonuje na zajęciach fizycznych (np. podczas gry w piłkę, wykonywania układów gimnastycznych, ćwiczeń równoważnych, takich jak chodzenie po linii, stanie na jednej nodze).	1	2	3	4
16	Dziecko ma trudności z odróżnieniem i zapamiętaniem liter o podobnych kształtach (np. m–n, l – t – ł).	1	2	3	4
17	Dziecko ma trudności z wyróżnieniem głosek w słowach (np. nos = n – o – s).	1	2	3	4
18	Dziecko ma problemy z odtwarzaniem szlaczków i figur geometrycznych (przerysowaniem rombu ze wzoru).	1	2	3	4
19	Dziecko ma trudności z łączeniem głosek w słowo (np. o – k – o = oko).	1	2	3	4
20	Dziecko ma problemy z zawiązaniem sznurowadeł, zapinaniem guzików, wiązaniem kokardek oraz wykonaniem innych czynności samoobsługowych.	1	2	3	4
21	Dziecko ma trudności z dokładnym zapamiętaniem krótkich wierszyków i piosenek oraz z rozpoznaniem i tworzeniem rymów.	1	2	3	4

TABELE NORM

WYNIK OGÓLNY SRD

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
21 - 34	1	brak ryzyka
35 - 40	2	pogranicze ryzyka
41 - 53	3	umiarkowane ryzyko
54 - 84	4	wysokie ryzyko

MOTORYKA DUŻA

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
3	1	brak ryzyka
4	2	pogranicze ryzyka
5 - 6	3	umiarkowane ryzyko
7 - 12	4	wysokie ryzyko

MOTORYKA MAŁA

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
2 - 3	1	brak ryzyka
4	2	pogranicze ryzyka
5	3	umiarkowane ryzyko
6 - 8	4	wysokie ryzyko

MOTORYKA (wynik skumulowany)

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
5 - 7	1	brak ryzyka
8	2	pogranicze ryzyka
9 - 11	3	umiarkowane ryzyko
12 - 20	4	wysokie ryzyko

FUNKCJE WZROKOWE

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
7 - 12	1	brak ryzyka
13 - 14	2	pogranicze ryzyka
15 - 19	3	umiarkowane ryzyko
20 - 28	4	wysokie ryzyko

FUNKCJE JĘZYKOWO - EKSPRESJA

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
3 - 4	1	brak ryzyka
5	2	pogranicze ryzyka
6 - 8	3	umiarkowane ryzyko
9 - 12	4	wysokie ryzyko

FUNKCJE JĘZYKOWO - PERCEPCJA

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
5 - 7	1	brak ryzyka
8 - 9	2	pogranicze ryzyka
10 - 14	3	umiarkowane ryzyko
15 - 20	4	wysokie ryzyko

FUNKCJE JĘZYKOWE (wynik skumulowany)

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
8 - 11	1	brak ryzyka
13 - 14	2	pogranicze ryzyka
15 - 21	3	umiarkowane ryzyko
22 - 32	4	wysokie ryzyko

UWAGA

wynik ogólny	wynik przeliczony	stopień ryzyka
1	1	brak ryzyka
2	2	pogranicze ryzyka
3	3	umiarkowane ryzyko
4	4	wysokie ryzyko

W klasach I – III narzędziem oceny, którym może się posłużyć nauczyciel jest Kwestionariusz rozpoznawania specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu u uczniów klas I–III (M. Bogdanowicz, 2010).

**Kwestionariusz rozpoznawania specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu
u uczniów klas I–III – Marta Bogdanowicz (2010)**

Klasa II

Uczeń (inicjały)Płeć: Dz....Ch.....Wiek życia:.....

Wiek szkolny (rok nauki czytania i pisania: drugi.... /trzeci.....

Szkoła Podstawowa..... : miasto duże.... / miasto małe.... / wieś.....

Nr	Stwierdzenia dotyczące	Ocena: 5–1 od 5 (tak, b.	Ocena	Oceniane funkcje
1	Sprawne w czynnościach samoobsługowych: podczas ubierania, jedzenia (próbuję używać noża)	5-4-3-2-1		Motoryka mała – sprawność ruchowa rąk
2	Sprawnie wiąże kokardkę	5-4-3-2-1		
3	Tworzy modele z drobnych klocków	5-4-3-2-1		
4	Trzyma poprawnie ołówek/długopis	5-4-3-2-1		
5	Sprawne ruchowo: skacze na skakance, szybko biega	5-4-3-2-1		Motoryka duża – sprawność ruchowa całego ciała i równowaga
6	Stoi chwilę na jednej nodze z zamkniętymi oczami	5-4-3-2-1		
7	Chodzi po wąskim krawężniku, jeździ na hulajnodze, rowerku	5-4-3-2-1		
8	Układa mozaiki, puzzle z drobnych elementów według wzoru	5-4-3-2-1		Funkcje wzrokowo-przestrzenne
9	Dostrzega drobne braki na obrazkach	5-4-3-2-1		
	W szeregu elementów wskazuje jeden inaczej położony	5-4-3-2-1		
	Zapamiętuje poprawnie cyfry, kształty liter (nie myli podobnych m-n, t-l)	5-4-3-2-1		

10	Rozpoznaje litery i cyfry podobne lecz inaczej położone w przestrzeni (6-9; p-b-d-g)	5-4-3-2-1		
11	Lubi rysować, sprawnie rysuje	5-4-3-2-1		Koordynacja wzrokowo-ruchowa
12	Potrafi narysować romb, oparty na kącie	5-4-3-2-1		
13	Pisze kaligraficznie	5-4-3-2-1		
14	Sprawnie rzuca i chwyta piłkę	5-4-3-2-1		
15	Poprawnie wymawia głoski	5-4-3-2-1		
16	Poprawnie wymawia złożone słowa (nie „przekręca”)	5-4-3-2-1		Funkcje słuchowo-językowe
17	Rozróżnia pary słów, które różnią się jedną głoską (dom-tom) i określa tę różnicę	5-4-3-2-1		
18	Poprawnie dokonuje analizy głoskowej słów	5-4-3-2-1		
19	Poprawnie dokonuje syntezy głoskowej słów	5-4-3-2-1		
20	Szybko wymienia np. imiona chłopców	5-4-3-2-1		
21	Rozumie zabawę w „mowę kaczek”, dodając sylabę „ka” przed każdą sylabą lub ją usuwając	5-4-3-2-1		
22	Potrafi utworzyć słowo, po usunięciu z niego jednej głoski lub jej dodaniu (krok – rok, kok)	5-4-3-2-1		
23	Potrafi szybko nazywać wskazywane elementy na obrazku	5-4-3-2-1		
24	Domyśla się co znaczy „ponik kolny”	5-4-3-2-1		
25	Ustalona dominacja ręki (prawo lub leworęczność)	5-4-3-2-1		
26	Umie wskazać gdzie ma prawą /lewą rękę, osoba na przeciwko	5-4-3-2-1		Orientacja w kierunkach lewo/prawo

27	Potrafi dość długo koncentrować uwagę, mimo zakłócających	5-4-3-2-1		Uwaga
28	Zna wszystkie litery	5-4-3-2-1		Znajomość liter i cyfr
29	Zna cyfry	5-4-3-2-1		
30	Potrafi szybko nazywać szeregi złożone z liter i cyfr	5-4-3-2-1		
31	Poprawnie przepisuje	5-4-3-2-1		Pisanie
32	Poprawnie pisze ze słuchu	5-4-3-2-1		
33	Poprawnie pisze z pamięci	5-4-3-2-1		
34	Czyta całymi zdaniami	5-4-3-2-1		Czytanie
35	Rozumie przeczytany tekst	5-4-3-2-1		
Raze	Średni wynik:			

Orientacyjna ocena wyniku: 35 pkt (min) – 175 pkt (max)

Wynik kwestionariusza	Interpretacja	
pow. 70 pkt	wynik dobry	tempo nauki w normie, brak zagrożenia niepowodzeniami szkolnymi
37–70 pkt	wynik niski	niepowodzenia w nauce czytania i pisania, ryzyko dysleksji rozwojowej

Kwestionariusz jest przeznaczony do przesiewowej oceny możliwości dziecka w zakresie uczenia się czytania i pisania. Może być zastosowany we wrześniu–październiku w pierwszym i drugim miesiącu nauki w klasie drugiej, a więc w sytuacji adaptacji ucznia do szkoły po powrocie z wakacji.

W przypadku stwierdzenia niskiego wyniku, szczególnie gdy jednocześnie ujawnia się niski poziom rozwoju funkcji poznawczych i ruchowych oraz gdy jednocześnie występują nasilone trudności w czytaniu, konieczne jest prowadzenie z dzieckiem zajęć korekcyjno-kompensacyjnych.

Efektom oceny powinien być profil funkcji/umiejętności dobrze wykształconych i zaburzonych.

Wskazane by nauczyciel dokonał podsumowania danych o swoich uczniach mających trudności w uczeniu się. Pomocne byłoby sporządzenie tabeli, w której na podstawie swojej znajomości trudności i walorów ucznia oraz analizy opinii z poradni nauczyciel wpisał hasło: w kolumnie „słabe strony – nad czym pracować” i drugiej kolumnie „mocne strony – na czym bazować” informacje charakteryzujące ucznia.

5. Formy pomocy dla dzieci z dysleksją rozwojową

Pierwszy poziom.

Pomoc udzielana dziecku przez jego rodziców, pod kierunkiem nauczyciela.

Dzieciom o stosunkowo niewielkich trudnościach w nauce wystarcza pomoc rodziców i współpracującego z nimi nauczyciela. Na podstawie opinii z poradni psychologiczno-pedagogicznej, zawierającej wskazania dotyczące terapii i sposobu postępowania z dzieckiem, nauczyciel proponuje dodatkowe ćwiczenia w szkole i w domu. Realizując postulat indywidualizacji nauczania nauczyciel może zapewnić dyslektycznemu dziecku indywidualny program wymagań oraz dodatkowe ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne wykonywane w szkole podczas lekcji i w domu, pod opieką rodziców, z którymi nauczyciel ściśle współpracuje.

Drugi poziom.

Zespół korekcyjno-kompensacyjny.

W przypadku bardziej nasilonych trudności dzieci dyslektyczne powinny brać udział w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych w szkole, prowadzonych w gabinecie terapii pedagogicznej przez nauczyciela terapeutę, o specjalistycznym przygotowaniu.

Ćwiczenia takie powinny być podjęte już w wieku przedszkolnym wobec tzw. dzieci "ryzyka dysleksji" a więc tych, które mają trudności w czytaniu w klasie "O". Koniecznym warunkiem uzyskania pozytywnych efektów podejmowanych działań jest codzienna praca rodziców z dzieckiem, według zaleceń nauczyciela.

Ćwiczenia usprawniające percepcję wzrokową i koordynację wzrokowo-ruchową.

I. Ćwiczenia na materiale bezliterowym

1. Rysowane wierszyki

„Kwiatek”

W środku koło, na nim płatek, drugi płatek, trzeci płatek, czwarty płatek, jeszcze kreska i jest kwiatek.

„Motyl”

Narysuję długi odwłok, przy nim skrzydło, niby obłok. Jeszcze jedno skrzydło dam, Główkę, czółka i ... motyla mam.

„Ryba”

Fala jedna, fala druga. Głowa, płetwy, oko mruga. Wszyscy teraz chyba wiecie, że to ryba ma być przecież!

„Domek”

Na domek Tereski rysuję trzy kreski. Na nich deska położona, linia z linią połączona. Prostokąt i kwadraty dwa, drzwi i okna domek ma.

„Kurczątko”

Kurczątko z jajeczka się urodziło, Główkę, brzuszek wychyliło. Na dwie nóżki wyskoczyło. Czarne oczka otworzyło, że jest głodne zakwiliło.

„Ołówek”

Jedna kreska z drugą kreską Żyły sobie po sąsiedzku. Gdy się wreszcie raz spotkały, Ołówek narysowały. Rysik ładnie zaostrzyły, Falbankami ozdobiły.

„Parasol”

Narysuję starannie półkole, Potem łuki, Laseczkę, Falbankę. I już idę pod parasolem Przez pola, Przez las, Przez polankę.

„Słońce ”

Duże koło, pełno kresek, długich, krótkich, małych, dużych. Buzia pięknie uśmiechnięta i słońeczko oczka mruży.

„Biedronka”

Kółko przetnij na połówki. Główka, czułki, Kropki, nóżki. Ile kropek masz, biedronko? Nie wiem ile. Spytaj słonko.

2. Rozpoznawanie obrazków i ich elementów:

- a) Wyszukiwanie obrazków do pary. Para to mogą być dwa identyczne obrazki, podobne lub różnicujące się pod jakimś względem
- b) Gra – dobieranka MEMO. Kartoniki rozkładamy na stole obrazkiem do dołu. Gracze kolejno odwracają po dwa obrazki i kompletują pary. Jeżeli są to jednakowe obrazki – dziecko zabiera parę, jeżeli nie - odkłada je na to samo miejsce.
- c) Domino obrazowe (z cyframi, literami).

- d) Dziecko otrzymuje planszę, na której po jednej stronie narysowane są przedmioty znane dziecku. Na luźnych kartonikach są obrazki, które trzeba dopasować do przedmiotów na planszy, np. plansza: farby, wazoniki, łyżeczka: kartoniki : pędzel, kwiaty, filiżanka.

3. Układanie obrazków w szeregu wg kolejności w jakiej były zaprezentowane.

4. Rozpoznawanie i układanie obrazków wg instrukcji słownej:

- a) Po położeniu obrazków pytamy np.: „Jaki obrazek leży po lewej stronie od dołu ?” itp.

5.Odwzorowywanie figur z gotowych elementów, zgodnie z podanym wzorem:

- a) Układanie z patyczków na kartonie figur według modelu,
b) Odtwarzanie różnych konstrukcji z plasteliny, zapalek, słomy,
c) Układanie a później przyklejanie wyciętych uprzednio różnokolorowych figur geometrycznych,
d) Układanie bardziej złożonych konstrukcji z materiału klockowego.

6. Odtwarzanie kształtów przez łączenie punktów lub zamalowywanie oznaczonych pól:

- a) Uzupełnianie niekompletnych figur lub elementów liter, których dalsza część składa się z kropek
b) uczniowie otrzymują obrazki, których pola oznaczono kropkami , należy je połączyć lub pomalować, aby dowiedzieć się co kryje obrazek

7. Odnajdywanie schowanego klocka.

- a) Na stole leżą rozsypane klocki (lub przedmioty). Nauczyciel chowa dowolny klocek, a dziecko określa, którego klocka brakuje oraz pokazać gdzie leżał. Utrudnienie: chowanie kilku klocków.

8. Zabawy w „ domino”.

- a) Dokładanie do siebie klocków różniących się jedną cechą (np. kształtem),
b) Dokładanie do siebie klocków różniących się dwiema cechami (kształtem i kolorem).

9.Określenie położenia przedmiotów względem siebie:

- a) Klocki leżą swobodnie na ławce, terapeuta pyta, np. jaki klocek jest pod (nad) dużym, zielonym, okrągłym? Jakie klocki są obok małego, czerwonego trójkąta?

- b) Plansza z narysowanymi różnymi przedmiotami w liniach poziomych - dziecko określa położenie tych przedmiotów względem siebie.

10. Dobieranie części do całego obrazka.

Dziecko otrzymuje obrazek i oddzielnie fragmenty tego obrazka. Jego zadaniem jest dobranie wycinka do obrazka i położenie we właściwym miejscu.

11. Wyodrębnienie różnic między obrazkami różniącymi się niewielką ilością szczegółów:

- a) Dziecko otrzymuje dwa obrazki różniące się kilkoma szczegółami. Zadaniem jest odszukanie i wskazanie tych różnic
- b) Dziecko otrzymuje serie obrazków różniących się kilkoma szczegółami. W zbiorze także znajdują się dwa obrazki jednakowe, które dziecko ma odnaleźć
- c) Wyodrębnienie z grupy obrazków tego, który „nie pasuje” do pozostałych.

12. Różnicowanie przedmiotów i figur:

- a) rozpoznawanie kształtów i kolorów. Dziecko otrzymuje np. duży klocek (klocek Dinesa) i określa jego cechy oraz w zestawie klocków wyszukuje taki sam.
- b) dziecko otrzymuje rysunek z figurami geometrycznymi. Zadaniem dziecka jest podać ile i jakie figury występują na tym rysunku,
- c) nauczyciel opisuje dowolny klocek (klocek mały, trójkątny, zielony). Dziecko w zestawie klocków wyszukuje właściwy oraz pokazuje ten sam kształt i kolor na planszy z figurami geometrycznymi.

13. Składanie obrazków z części wg stopniowania trudności:

- a) obrazki pocięte wg linii regularnych,
- b) obrazki pocięte wg linii nieregularnych,
- c) obrazki pocięte na dużą ilość części. Do pocięcia można wykorzystać pocztówki, zamalowane obrazki lub gotowe układanki obrazkowe, np. „Pojazdy”, „Kwiaty”, „Zwierzęta”.

II. Ćwiczenia na materiale literowym.

1. Wyszukiwanie takich samych liter i ich segregowanie:

- a) dziecku dajemy duży kartonik z napisaną literą oraz kilka małych kartoników z wypisanymi na nich różnymi pojedynczymi literami. Zadanie dziecka polega na znalezieniu takiej samej litery, która jest przedstawiona na dużym kartoniku. Ćwiczenie zaczynamy od liter o wyraźnie odmiennych kształtach, kończymy na literach o kształtach do siebie zbliżonych,
- b) modyfikacja tego ćwiczenia polega na wyszukiwaniu poszczególnych liter podawanych dziecku przez nauczyciela na kartonikach, w różnych tekstach i skreślenie ich;
- c) dziecku podajemy pomieszane kartoniki z kilkoma wypisanymi na nich różnymi literami. W zestawie umieszcza się kilka egzemplarzy każdej litery. Zadaniem dziecka jest posegregowanie kartoników zawierających te same litery do odpowiednich szufladek.

2. Lepienie z plasteliny lub układanie liter z włóczki.

Proponujemy uczniowi ulepić z plasteliny lub ułożyć z włóczki wskazane litery lub cały alfabet. Udostępniamy wzory liter alfabetu.

3. Utrwalanie kształtu i położenia liter.

- a) Dziecku dajemy kartoniki z literami małymi i dużymi, pisanymi i drukowanymi. Polecamy dobierać litery wielkie do małych, po prawej stronie ławki układać pisane, po lewej drukowane,
- b) Na tablicy lub kartonie wykonujemy za pomocą patyczka ruchy pisania określonej litery i dziecko ma odgadnąć, jaką literę „napisaliśmy”. Następnie polecamy dziecku naśladować ruchy pisania poszczególnych liter.

4. Wyszukiwanie takich samych sylab i ich segregowanie.

- a) dziecku demonstrujemy duży kartonik z napisaną sylabą oraz kilka małych kartoników z wypisanymi różnymi sylabami. Zadanie polega na odnalezieniu takiej samej sylaby, która jest przedstawiona na dużym kartoniku,
- b) dziecku podajemy pomieszane kartoniki z kilkoma napisanymi na nich różnymi sylabami. W zestawie umieszcza się kilka egzemplarzy każdej sylaby. Zadanie dziecka polega na posegregowaniu kartoników zawierających te same sylaby,
- c) dziecko otrzymuje tekst o zwierzętach. Polecamy aby podkreśliło odpowiednim kolorem sylaby zawierające podaną literkę,

5. Wyszukiwanie takich samych wyrazów i ich odpoznanawanie w tekście.

Analogiczne ćwiczenie jak z wyszukiwaniem sylab w tekście przeprowadzamy na materiale wyrazowym. Zaczynamy od wyrazów jednosylabowych, kończymy na wyrazach wielosylabowych. Po wykonaniu zadania za pomocą kartoników, dziecko otrzymuje tekst zawierający znane mu już wyrazy. Zadanie dziecka polega na odnalezieniu tych samych wyrazów w tekście.

6. Loteryjka wyrazowa.

Dziecko otrzymuje tablice z wypisanymi wyrazami. Na jednej tablicy znajduje się sześć wyrazów. Są to wyrazy trzyliterowe i czteroliterowe. Te same wyrazy dziecko otrzymuje na małych kartonikach, którymi przykrywa wyszukane wyrazy na tablicy.

7. Podobieństwo między wyrazami:

- a) dziecko otrzymuje kartoniki z wyrazami czteroliterowymi. Na każdym kartoniku dwa wyrazy są podobne i jeden inny. Dziecko wskazuje wyrazy podobne.

Stosowane wyrazy:

waga, saga, knot

lasy, lisy , owca

misa, mina, tort

krem, krew, szal

- b) dziecko otrzymuje wyrazy na kartonikach. Podobne musi połączyć w pary.

Wyrazy w parze różnią się tylko jedną literą. Stosowane wyrazy np. wanna- sanna

8. Segregowanie wyrazów.

Dziecko otrzymuje serie wyrazów ułożonych ze względu na podobieństwo graficzne liter. Każdy wyraz napisany jest na oddzielnym kartoniku. Pokazujemy dziecku literę np. z alfabetu ruchomego lub narysowaną na tablicy i polecamy poszukać wyrazów z tą literą. Przykładowe zestawy wyrazów:

A, (o, a)

Album, aparat, arbuz, astry, żmija, szyja, rynna, wanna, maszt, krzak, klan, orzeł, opium,

berło, mydło, słoik Kącik, gąska, strąk, rządy, trąba

N, (u)

nasyp, nocka, narty, norka, bandy, sanki, ganki, anioł, mina, piana, upały, ulica, utarg, ukrop, budy, śruba, grupa, auto, pazur

9. Układanie wybranych symboli graficznych

- a) układanie symboli graficznych według wzoru, z pamięci, bez wzoru,
- b) układanie figur, liter, cyfr z części według wzoru, na wzorze, bez wzoru,
- c) układanie symboli graficznych z elementów przyrodniczych, patyczków,
- d) domina z figur, literowe - układane w taki sposób, aby sąsiadujące symbole były identyczne,
- e) układanie symboli graficznych według poleceń (np. na górze, na dole);
- f) domina, loteryjki wyrazowe (układane w taki sposób, aby ostatnia litera pierwszego wyrazu była identyczna jak pierwsza litera wyrazu następnego);
- g) rozsypanki sylabowe - układanie wyrazów z sylab;
- h) rozsypanki wyrazowe - układanie zdań z wyrazów.

10. Wyszukiwanie

- a) wyszukiwanie takich samych symboli graficznych (figur, liter, cyfr) w otaczającej dziecko rzeczywistości,
- b) wyszukiwanie par figur, liter, cyfr,
- c) wyszukiwanie obrazków do wybranej litery, np. litera "k" - rysunek kury,
- d) wyszukiwanie takich samych liter, sylab, wyrazów w rozsypankach, loteryjkach, układankach, dominach, w tle obrazka, w tekście,
- e) wyszukiwanie symboli graficznych w plątaninach graficznych, labiryntach,
- f) wyszukiwanie ukrytych na obrazkach figur, symboli

11. Obserwacja

- a) dokładna obserwacja bliższego i dalszego otoczenia, dostrzeganie różnic, określanie ich, np. obserwacja kolejno występujących po sobie pór roku, dostrzeganie zmian w zachowaniu ludzi i zwierząt, w przyrodzie,

- b) rozpoznawanie i wskazywanie wybranych figur, symboli, znaków, np. pokaż znaki drogowe w kształcie trójkąta, jakie znasz przedmioty w kształcie litery "o" itd.,
- c) obserwacja i naśladowanie ruchem kształtu, np. połóż się tak, aby twoja postać przedstawiała literę "A",
- d) obserwacja układów figur, znaków, symboli i dostrzeganie zmian lub nieprawidłowości.

12. Odwzorowywanie graficzne szlaków, ornamentów i kompozycji przy użyciu szablonów:

- a) dziecko otrzymuje szablon z wyciętymi otworami w kształcie różnych figur geometrycznych. Pod szablon należy podłożyć papier i za pomocą szablonu wykreślić kolejne figury,
- b) analogiczne zadanie wykonuje dziecko przy użyciu odpowiednio przygotowanych szablonów z elementami liter lub literami.

13. Wyodrębnianie

- a) wyodrębnianie całości z tła (ukryte figury, litery, cyfry),
- b) wyodrębnianie liter, sylab w wyrazach .

14. Różnicowanie

- a) różnicowanie i układanie według różnych kryteriów: wielkości, kształtu, koloru, kierunku i położenia,
- b) różnicowanie obrazków różniących niewielką ilością szczegółów,
- c) różnicowanie liter o podobnym kształcie (np. n - u, p - d - b),
- d) różnicowanie kształtów literopodobnych.

15. Segregowanie

- a) segregowanie wybranych symboli graficznych według zaproponowanego kryterium (np. kształtu, wielkości, litery z brzuszkami, liniami pionowymi, poziomymi, ukośnymi),
- b) segregowanie wyrazów o takiej samej liczbie liter,
- c) segregowanie wyrazów z samogłoską, spółgłoską: w nagłosie (na początku), wygłosie (na końcu).

16. Porównywanie i uzupełnianie symboli graficznych

- a) porównywanie par obrazków, wskazywanie podobieństw i różnic,
- b) uzupełnianie brakujących elementów na rysunkach, obrazkach,
- c) porównywanie par wyrazów, wskazywanie i nazywanie różniących je liter,
- d) uzupełnianie kształtów złożonych przez łączenie punktów, zamalowywanie, zakreślanie, kolorowanie pól oznaczonych symbolem,
- e) uzupełnianie zdań z lukami,
- f) uzupełnianie w wyrazach brakujących liter, sylab, znaków typu: znak zapytania,
- g) uzupełnianie szlaczków przez dorysowywanie brakujących elementów.

17. Odwzorowywanie

- a) kalkowanie, kolorowanie i odwzorowywanie ornamentów i kompozycji przy użyciu szablonów,
- b) odwzorowywanie figur, cyfr, liter - na wzorze, obok wzoru, przez kalkę, zgodnie z zapamiętanym wzorem, z pamięci, bez wzoru,
- c) pogrubianie konturów (figur geometrycznych, prostych szlaczków, konturów obrazków),
- d) rysowanie wzorów po śladzie kropkowym lub kreskowym, rysowanie na matowym szkłe i na folii,
- e) zamalowywanie kredkami małych przestrzeni – kolorowanki, kreskowanie – wypełnianie konturów kolorem za pomocą kresek poziomych lub pionowych,

18. Czytanie

- a) całościowe czytanie wyrazów (np. rozsypanki wyrazowej),
- b) samodzielne układanie i odczytywanie zdań z rozsypanek,
- c) samodzielne czytanie prostych tekstów,
- d) czytanie wyrazów i łączenie ich z odpowiednim obrazkiem,

Ćwiczenia i zabawy rozwijające ogólną sprawność ruchową oraz sprawności manualne.

W początkach nauki pisania szczególne trudności sprawia dziecku:

- zharmonizowanie dużych i małych ruchów ręki z równoczesną umiejętnością włączenia odpowiednich napięć poszczególnych mięśni,
- konieczność posługiwania się szeregiem drobnych, znacznie tylko zróżnicowanych ruchów przy stałej zmianie kierunków (w górę, w dół) przy jednoczesnym zachowaniu kierunku pisania (od lewej strony ku prawej),
- organizacja przestrzenna i rytmiczność pisma (miejsce rozpoczynania wyrazów, rozmieszczanie w liniaturze, utrzymanie właściwych odstępów oraz rozmiarów liter).

Ćwiczenia sprawności manualnej to ostatni etap przygotowania dziecka do nauki pisania. Obok usprawnienia motoryki rąk oraz koordynacji wzrokowo- ruchowej ćwiczenia te spełniają także inne cele: usprawniają analizę i syntezę wzrokową, orientację kierunkową i organizację przestrzenną. Ćwiczą koncentrację uwagi oraz eliminują nadmierne pobudzenie ruchowe.

1. Chody i marsze ze zmianą kierunku na określony sygnał (dźwiękowy, wzrokowy).
2. Zagadki ruchowe (odgadywanie czynności) jako ćwiczenia wyobraźni i pamięci ruchowej.
3. Okno w pociągu:

Istota zabawy opiera się na ćwiczeniu „Sowa”. Dzieci tworzą pociąg. Podczas poruszania się w rytm muzyki, odwracają głowy raz w jedną, raz w drugą stronę – jakby wyglądały przez okno. Towarzyszą im przy tym radosne okrzyki (grupy głosek), które wyraźnie artykułują, przy podziwianiu pięknych widoków: ooooo! uuuu! Ochooo!

4. Połącz kolory:

Występuje tu wykorzystanie wszystkich możliwych ćwiczeń naprzemiennych i na przekroczenie linii środka. Dzieci otrzymują cztery nalepki w dwóch kolorach. Dwie z nich, tego samego koloru przylepiają na prawej dłoni i lewej stopie (tak, by były widoczne), dwie pozostałego koloru – na lewej dłoni i prawej stopie. Na sygnał wszyscy poruszają się naprzemiennymi podskokami (z wymachem rąk w górę) własnym rytmem i tempem. Po usłyszeniu określonej wcześniej muzyki (lub piosenki) zatrzymują się i wykonują ćwiczenia, łącząc jednakowe kolory ze sobą. Prowadząca może wybrać dziecko, które proponuje naprzemienny ruch taki, aby nastąpiło połączenie kolorów. Po opanowaniu ruchów – dołączamy swobodny oddech.

5. Motyl:

Ćwiczenie to polega na wykonywaniu rękoma leniwych ósemek. Złączone dłonie naśladują trzepotanie skrzydeł motyla. Oczy wodzą za ruchem ręki.

6. Marionetka (Pajac):

Zabawa w parach. Jedno dziecko jest marionetką (pajacem), druga aktorem poruszającym za niewidzialne sznurki, które poruszają głowę, rękoma, nogami.

7. Ruchy naprzemienne – Podnieś do góry prawe kolano i dotknij do niego lewą ręką (łokciem, przedramieniem), następnie podnieś do góry lewe kolano i dotknij do niego prawą ręką (łokciem, przedramieniem). Powtórz kilka razy.

Poprawa umiejętności szkolnych: literowanie, pisanie, słuchanie, czytanie i rozumienie.

Zmiany w zachowaniu i postawie: polepszenie koordynacji lewa – prawa, poprawa dychania i witalności.

8. Leniwe ósemki – ćwiczenie polega na rysowaniu lub wodzeniu oczami za przedmiotem poruszającym się po kształcie położonej ósemki (znaku nieskończoności, ∞). Punkt środkowy ósemki znajduje się na linii środka, na poziomie wzroku rysującego. Ruch zaczynamy zawsze od punktu środkowego podążając w górę i dookoła w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara; następnie z punktu środkowego w kierunku zgodnym z ruchem wskazówek zegara zakreślamy pętle wracając do punktu wyjścia. Ćwiczenie powtarzamy co najmniej trzy razy każdą ręką oddzielnie, następnie obydwoma rękami połączonymi razem przez splecenie palców i skrzyżowanie kciuków.

Poprawa umiejętności szkolnych: technika czytania (ruchy oczu od lewej do prawej), rozpoznawanie symboli w celu dekodowania języka pisanego, czytanie i rozumienie (pamięć skojarzeniowa długoterminowa).

Zmiany w zachowaniu i postawie: rozluźnienie oczu, szyi i ramion podczas ogniskowania wzroku, poprawa percepcji głębi, wzmocnienie ześrodkowania, równowagi i koordynacji.

9. Rysowanie oburącz – na płaszczyźnie przeznaczonych do rysowania rysujemy oś symetrii na wprost nosa. Rysujemy obydwoma rękami jednocześnie tak by rysunek z jednej strony osi był lustrzanym odbiciem drugiej strony. Można rysować w powietrzu na „niewidzialnej planszy”. Kładziemy nacisk na proces rysowania, a nie na efekt. Unikamy oceny zarówno pozytywnej jak i negatywnej.

Poprawa umiejętności szkolnych: rozumienie kierunków, kodowanie i dekodowanie symboli pisanych, pisanie, literowanie, matematyka.

Zmiany w zachowaniu i postawie: świadomość lewej i prawej strony, widzenie peryferyjne, świadomość ciała, koordynacja i specjalizacja rąk i oczu, rozwój zdolności sportowych i umiejętności ruchowych.

10. Słoń – przed przystąpieniem do ćwiczenia należy wskazać osobie ćwiczącej ułożenie leniwej ósemki w przestrzeni. Odnieść środek i boki ósemki do otoczenia (np. linii środkowej na tablicy). Osoba ćwicząca stoi w rozkroku (na szerokość ramion), z lekko ugiętymi nogami w kolanach, zwrócona do środka ósemki. Wyciąga rękę w przód, grzbietem dłoni do góry, głowę kładzie na ramieniu wyciągniętej ręki. Ręką rysuje w powietrzu obszerne leniwe ósemki. Całe ciało pracuje. Powtarzamy ćwiczenie z użyciem drugiej ręki.

Efekty: wzmocnienie koordynacji ręka – oko, poprawa percepcji słuchowej, równowagi, organizacji, koncentracji i zapamiętywania (szczególnie cyfr).

11. Zabawy zręcznościowe w sali (latające czapeczki, bilard, kręgle, pchełki, bierki).

12. Układanki płaskie (obrazkowe, geometryczne), klockowe, wtyczkowe wg wzoru i bez wzoru.

13. Modelowanie (plastelina, modelina) prostych form, złożonych i dowolnych kompozycji.

14. Łamanki papierowe – origami (od prostych kształtów do coraz bardziej złożonych).

15. Ćwiczenia graficzne:

- rysowanie wzorów pośladzie kropkowym lub kreskowym (oznaczanie kropek cyframi), np. „Gra w kartofla”
- rysowanie za pomocą szablonów figur geometrycznych (dowolne kompozycje), krzywki kreślarskie.
- kreskowanie – wypełnianie konturów kolorem za pomocą równoległych kresek poziomych i pionowych (z zachowaniem kierunków od lewej do prawej, od góry do dołu),
- kopiowanie rysunków, szlaczków lub wzorów liter przez kalkę
- kalkowanie lub odwzorowywanie rysunków nie odrywając ołówka od papieru –według H.Tymichowej
- rysowanie „od ręki” linii, szlaczków, figur geometrycznych w liniaturze i bez liniatury
- dyktando graficzne

16. Przejście po równoważni:

- a) do przodu- zadaniem dziecka jest przejście po belce. Stopy powinny być ustawiane równoległe do podłużnej osi belki. Dozwolone są ruchy rąk.
- b) do tyłu- dziecko powinno przejść po belce tyłem, bez kontrolowania wzrokiem znajdującej się za nim przestrzeni,
- c) bokiem- dziecko ustawione bokiem przesuwa się w prawa stronę, do prawej wiodącej stopy ma dosuwać lewą. Po przejściu belki wraca drugą stroną.

UWAGI: obserwacja sposobu wykonania tego zadania pozwala określić zdolność dziecka do zachowania równowagi, rodzaj reakcji w chwili jej utraty oraz elastyczność postawy. Umożliwia także ocenę lateralizacji, wyobraźni i orientacji przestrzennej.

Podobne ćwiczenia: równoważnia, podstawka równoważna, trampolina, akrobacje, orły na śniegu.

17. Skakanie:

- a) skok obunóż do przodu- dziecko ma skoczyć na odległość jednego skoku, rozpoczynając i kończąc zadanie złączonymi stopami
- b) skok na prawej/ lewej nodze do przodu
- c) skoki przemienne na prawej i lewej nodze do przodu- dziecko skacze niewielki dystans raz na przemian używając raz prawej raz lewej stopy
- d) podskoki 1-1- dziecko wykonuje serię skoków raz na prawej nodze, raz na lewej w miejscu
- e) podskoki 2-2- ćwiczenie podobne jak wyżej, dziecko skacze w miejscu według schematu: P2-
L2-P2-L2-P2
- f) podskoki 2-1- dziecko wykonuje podskoki w rytmie: P2-L1-P2-L1-P2 itd.
- g) podskoki 1-2- rytm podskoków to P1- L2-P1-L2

UWAGI: ćwiczenia te pozwalają ocenić stopień sprawowania kontroli nad własnym ciałem w sytuacjach wymagających pokonania siły ciężkości,

Ćwiczenia podobne: orły na śniegu, trampolina, ćw. rytmiczne, akrobacje

- 18. Wskazywanie części ciała w oparciu o ustne polecenia - do dziecka stojącego przed nami kierujemy polecenia: dotknij swoich ramion/ nóg/ bioder itd.

UWAGI: obserwujemy płynność, precyzję i poprawność wykonywanych przez dziecko gestów, zwracamy uwagę na pokazywanie organów parzystych wymagających ruchów symetrycznych

Ćwiczenia podobne: orły na śniegu, akrobacje, zabawy stymulujące znajomość schematu ciała

19. Naśladowanie ruchu rąk:

UWAGI: dziecko naśladuje ruchy jednostronne, obustronne i krzyżujące się. Powinny one być wykonywane płynnie i szybko, aby odwracało pokazywane ruchy, akceptujemy jednak ruchy równoległe o ile zachowana jest ich konsekwencja

Ćwiczenia podobne: orły na śniegu, naśladowanie ruchów, ćw. Rytmiczne, ćw. Przy tablicy szkolnej.

20. Pokonywanie przeszkód. Przejście nad-, pod- i między przeszkodami.

UWAGI: obserwując sposób wykonania zadania możemy stwierdzić, czy dziecko ma świadomość wielkości przestrzeni, jaką zajmuje jego ciało w różnych pozycjach.

Ćwiczenia podobne: trampolina, akrobacje, zabawy stymulujące orientację w schemacie ciała.

21. Wykonywanie „orłów na śniegu”.

UWAGI: obserwujemy czy podczas ruchu wskazaną kończyną występują współruchy w kończynach pozostających w spoczynku. Oceniamy także płynność i zasięg ruchów.

Ćwiczenia podobne: równoważnia, naśladowanie ruchów.

22. Chodzenie „po kamieniach”.

UWAGI: możemy stwierdzić czy dziecko w oparciu o bodziec wzrokowy potrafi określić kierunek wymaganego ruchu nogi i postawienia jej we właściwym miejscu (koordynacja oko-noga).

Ćwiczenia podobne: równoważnia, orły na śniegu, chodzenie po kamieniach, ćw. rytmiczne, gra w piłkę nożną.

23. Zabawy z balonami (pracuje jedna i druga ręka - na zmianę):

- rysowanie w powietrzu „leniwej ósemki”,
- odbijanie balonów,
- odbijanie – dłonie patrzą na sufit,
- odbijanie – dłonie patrzą na podłogę,
- odbijanie – dłonie patrzą na siebie,

- odbijanie – dłonie patrzą na boki,
- odbijanie – kciukami – na zmianę,
- odbijanie – palcami wskazującymi,
- odbijanie – palcami środkowymi,
- odbijanie – palcami serdecznymi,
- odbijanie – palcami małymi,
- „nauczyciel” i dziecko (w parach),
- „nauczyciel” i dziecko (w dwóch grupach),
- masaż (w parach),
- wystukiwanie rytmu palcami (jednocześnie jedną i drugą ręką).

24. Wyścig taczek.

Zawodnicy ustawiają się parami. W każdej parze jeden jest taczka. Opiera się dłońmi o ziemię, podając nogi swemu partnerowi, który chwytą je mocno za uda, stojąc między nimi. Taczki mają nogi usztywnione, głowy podniesione, a oczy skierowane na linię mety. Wszystkie pary na sygnał wyruszają z linii startu, starając się jak najszybciej znaleźć na mecie.

25. Walka kogutów.

Zawodnicy dzielą się na dwa równe zespoły i ustawiają się naprzeciwko siebie parami. Na sygnał rozpoczęcia gry krzyżują ręce na piersiach, podnoszą jedną nogę zgiętą w kolanie i w tej pozycji, po kolejnym sygnale, zaczynają się wzajemnie atakować. Zadaniem każdego zawodnika jest pozbawienie przeciwnika równowagi. Zawodnik, który stracił równowagę i choć na chwilę podparł się nogą, odpada z dalszej gry. Wygrywa zespół, który stracił mniejszą liczbę zawodników.

W czasie gry wolno atakować tylko skrzyżowanymi na piersiach rękami, starając się trafić w skrzyżowane ręce przeciwnika. Szarpanie, atakowanie kolaniem, barkiem itp. powoduje dyskwalifikację.

26. Walka węży.

Uczestnicy dzielą się na dwa równe zespoły i ustawiają się w rzędach, jeden za drugim, mocno trzymając się za ramiona lub w pasie. Tak tworzą węża. Każdy wąż chce rękami pierwszego zawodnika (głowy) uchwycić i oderwać ogon (ostatniego zawodnika) drugiego węża, a zarazem chroni swój ogon przed równoczesnymi atakami przeciwnika. Wygrywa zespół, który w określonym czasie straci mniej zawodników. Gra może trwać tak długo, aż któryś z zespołów straci trzech zawodników.

27. Ryby w sieci

Uczestnicy dzielą się na dwa zespoły: jeden zespół tworzy koło – to sieć, drugi to ryby. Ryby stają wewnątrz koła. Na sygnał starają się wydostać z sieci w najrozmaitszy sposób, a więc próbują przeskoczyć przez splecione mocno ręce, przesunąć się pod nimi jak przez oczka sieci, podpełznąć lub przerwać sieć. Po upływie określonego czasu prowadzący przerywa grę i liczy ryby, które wydostały się z sieci. Następnie zarządza zmianę ról. Wygrywa zespół, w którym, w momencie przerywania gry, więcej ryb znalazło się poza siecią. Uwaga! Prowadzący pilnuje, aby przy próbach wydostania się z sieci używano jedynie dozwolonych sposobów.

28. Gąski do domu.

Zabawa dla większej grupki osób. Jedna zostaje mamą gąską, druga wilkiem, pozostałe to gąski. Gąski i mama gąska stają naprzeciwko siebie pod przeciwległymi ścianami, z boku – wilk.

Mama woła: Gąski, gąski, do domu!

Gąski odpowiadają: Boimy się!

Mama: Czego?

Gąski: Wilka złego.

Mama: A gdzie on jest?

Gąski: Za górami, za lasami.

Mama: A co on je?

Gąski: Kości.

Mama: A co pije?

Gąski: Pomyje.

Mama: Gąski, gąski, do domu!

Gąski biegną do mamy, a wilk je łapie. Złapane odchodzą na bok. Ostatnia upolowana gąska w następnej turze zostaje wilkiem.

29. Baba Jaga patrzy.

Uczestnicy ustawiają się pod ścianą w dużej odległości od Baby Jagi, która stoi pod drugą ścianą. Odwraca się tyłem i wymawia magiczne słowa: „Raz, dwa, trzy, Baba Jaga patrzy!”. W tym czasie uczestnicy szybko się do niej zbliżają.

Ale mogą biec tylko wtedy, gdy ona ich nie widzi. Wymawiając drugą sylabę słowa „pa-trzy”, Baba Jaga odwraca się, a biegnący muszą się zatrzymać, zastygając w bezruchu w najróżniejszych pozach. Baba Jaga sprawdza, czy nikt się nie poruszył, a ten, komu się to nie udało, wraca do punktu wyjścia. Następnie Baba Jaga ponownie się odwraca, a wszyscy znów próbują do niej dobiec. Wygrywa ten, kto najszybciej dotrze do Baby Jagi.

30. Chłopek

Na chodniku, asfalcie, betonie lub piasku rysuje się figurę pokazaną na rysunku. W grze bierze udział kilkoro dzieci. Każda kolejno rzuca kamyk na któreś pole, a następnie skacze dwiema nogami z pola na pole, przestrzegając kolejności (z pola 3 w bok na 4, z 4 na 5, przeskakując 3) i dalej. Na polu 7/8 w rozkroku obraca się o 180 stopni i kolejno powraca do pola, na które rzuciła kamyk; podnosi go i w następnej kolejce rzuca kamyk na pole z kolejnym, wyższym numerem. Jeżeli podczas skakania nadeptnie na linię któregoś pola lub nie podejmie kamyka – odpada z gry i na jej miejsce wchodzi następna zawodniczka. Można skakać na jednej nodze lub z nogami skrzyżowanymi.

31. Dwa ognie lub zbijany.

Dwóch zawodników staje naprzeciwko siebie, pomiędzy nimi dowolna liczba graczy. Zbijający celują w nich piłką, a gdy trafią, eliminują ich z dalszej gry. Jeśli piłka została złapana, gracze zamieniają się rolami.

32. Poszukiwanie skarbu

Liczba uczestników: 2 zespoły po 5 - 8 osób.

Miejsce: teren urozmaicony

Czas: 30 - 45 min.

Opis gry:

Prowadzący ukrywa "Skarb" (kilkanaście cukierków, kasztanów, itp.). Następnie sporządza szkic, jak dojść do skarbu z punktu A, skąd wyrusza jeden patrol, i z punktu B, z którego rozpoczyna marsz drugi patrol. Punkty A i B muszą być w jednakowej odległości od miejsca ukrycia "skarbu", a szkice powinny mieć jednakowy stopień trudności. Szkice nie są zbyt dokładne. Zaznaczone są na nich tylko ważniejsze punkty terenowe, a szczegóły celowo pominięte, aby utrudnić w ten sposób odczytanie szkicu.

W wyznaczonym czasie oba zespoły rozpoczynają poszukiwania, idąc według otrzymanego szkicu w kierunku "skarbu". Uczestnikom nie wolno zasięgać informacji lub korzystać z mapy; właściwą drogę muszą odnaleźć tylko na podstawie szkicu. Wygrywa zespół, który szybciej odnajdzie "skarb".

Modyfikacje:

Utrudnieniem będzie, gdy oznaczy się na szkicu, fałszywe punkty terenowe lub nie istniejące obiekty.

33. Sowy i kruki – zabawa terenowa.

Teren: las, park, podwórko gospodarstwa wiejskiego

Przebieg zabawy:

- A. Dzielimy grupę na dwa równe zespoły: kruki i sowy.
- B. Ustawiamy zespoły w szeregach – twarzą do siebie w odległości 1 metra.
- C. W odległości 5 metrów za każdym szeregiem rysujemy widoczne linie, na polanie w lesie układamy je z szyszek – będą one oznaczały bezpieczne kryjówki.
- D. Mówimy głośno jakieś zdanie – prawdziwe lub fałszywe zawierające informacje zebrane w czasie wycieczki w zależności od środowiska, do którego odbywała się wycieczka, np.:

Sosna to drzewo iglaste.

Na świerku rosną jabłka itp.

- E. Jeżeli zdanie jest prawdziwe sowy rzucają się na kruki, próbując je złapać. Kruki starają się uciec do kryjówki, czyli za wyznaczoną linię. Jeżeli zdanie jest fałszywe – kruki próbują złapać uciekające sowy. Każdy złapany przyłącza się do przeciwnego zespołu.

34. Spłoszone ptaki

Zabawa bieżna

Miejsce: sala, boisko, las

Potrzebne są kółka od sersa (lub małe kolorowe obręcze) to są gniazdzka dla ptaków. Kółka rozłożone są luźno po całej sali lub na trawie. „Ptaki” ćwierkając biegają w pobliżu gniazdek. Na sygnał „kot” ptaszki szybko zajmują miejsce w gniazdkach, chowając głowę „pod skrzydłami” w przysiadzie. Zabawę powtarzamy kilkakrotnie.

35. Nie deptaj grządek

Zabawa z elementami równowagi.

Miejsce: sala, boisko, las

Na boisku lub w sali układamy (lub rysujemy) grządki i ścieżki. Grządki są ułożone na przemian ze ścieżkami. Dzieci ustawione są w grupki, wchodzi kolejno, jedno za drugim na ścieżkę, idą parę kroków, potem przekraczają grządki i idą po drugiej ścieżce.

36. Po wąskiej dróżce.

Zabawa z elementami równowagi.

Miejsce: boisko, sala.

Narysowana wąska (ok.20 cm) dróżka, na której ułożone są różne przedmioty. Dzieci biegnąc kolejno omijają je, a kiedy zrobią to bezbłędnie, stają na koniec kolejki. Powtarzamy kilka razy.

37. Lawina.

Zabawa bieżna.

Miejsce: boisko, las.

Dzieci stają w rozsypance. Jedno wyznaczone stoi z boku. Wyznaczone dziecko biegnie za uciekającymi, starając się któreś dotknąć ręką. Każde „złapane” dziecko pomaga łapać. W ten sposób wszystkie dzieci są złapane gdy zabawa się kończy.

38. Berek.

Zabawa bieżna.

Miejsce: boisko, las.

W wyniku wyliczanki wybierany jest „berek”. Goni dzieci i kogo dotknie, to ta osoba staje się berkiem. Można wprowadzać do tej zabawy różne urozmaicenia np. berek – kucanka, berek w parach, berek drewniany, berek słupek itd.

Piłka parzy - Zabawa bieżna, orientacyjno porządkowa.

Miejsce: boisko szkolne.

Nauczycielka ma piłkę, którą kieruje silnym rzutem w stronę zebranych w gromadę dzieci, ostrzega, że piłka parzy. Dzieci muszą ją omijać i nie dać się sparzyć (piłka toczy się po ziemi).

39. Jestem muzykantem.

Zabawa taneczna ze śpiewem.

Miejsce: sala, podwórko szkolne.

Dzieci stoją w rozsypance zwrócone twarzami do nauczyciela lub dziecka, które gra rolę „dyrygenta”. Zabawa polega na naśladowaniu ruchem gry na różnych instrumentach i naśladowaniu głosem dźwięków, które wydają instrumenty. Zabawę rozpoczyna dyrygent, a dzieci za nimi powtarzają:

- „Jestem muzykantem konszabelantem – dyrygent
- jesteście muzykanci konszabelanci – dzieci
- ja potrafię grać – dyrygent
- i my potrafimy grać – dzieci
- na bębenu – dyrygent
- na bębenu – dzieci”.

Po tych słowach wszyscy śpiewają:

„Bum ta ra ra , bum ta ra ra , bum ta ra ra,
bum ta ra ra, bęc”

i naśladują ruchem grę na bębenu.

Następnie śpiewają i przedstawiają grę na skrzypcach:

„Ju fu fu, Ju fu fu, Ju fu fu, Ju fu fu, Ju fu fu, Ju fu fu, Ju fu fu, bęc“.

Następna w kolejce jest fujarka:

„Fiju, Fiju, Fiju, Fiju, Fiju, Fiju, Fiju, Fiju, bęc”

Ostatni z instrumentów, o którym dzieci śpiewają i przedstawiają jest harmonia:

„Rozciągamy i składamy, rozciągamy i składamy
Rozciągamy i składamy, rozciągamy, bęc!”

Przy słowach „bęc”, dzieci klaszczą w ręce.

40. Sieć

Dwoje dzieci trzymają się za ręce – tworzą sieć. Tak połączone gonią innych. Pierwsze dziecko, które dotknie staje się trzecim „elementem sieci”. Po dotknięciu czwartej osoby następuje podział na dwie pary. Zabawa trwa dotąd, aż wszyscy, trzymając się za ręce tworzą dwu- albo trzyosobowe sieci.

Ćwiczenia i zabawy rozwijające i usprawniające percepcję i pamięć słuchową oraz koordynację słuchowo-ruchową

Ćwiczenia słuchowe:

1. Rozpoznawanie dźwięków dochodzących z otoczenia:

- Odgłosów dochodzących z zewnątrz.
- Sygnałów różnych pojazdów.
- Dźwięków różnych urządzeń gospodarstwa domowego.
- Głosów znanych zwierząt.
- Dźwięków charakterystycznych dla różnych przedmiotów(papieru, torebki foliowej, szkła, balonika).

- Wysłuchiwanie i rozpoznawanie dźwięków z natury.
 - Przyporządkowanie słyszanego dźwięku do obrazka.
 - Rozpoznawanie wytwarzanych dźwięków(najpierw za pomocą wzroku):
 - Uderzanie łyżeczką w butelkę.
 - Uderzanie kredką w szybę okienną.
 - Uderzanie drewnkami o siebie.
 - Stukanie w różnorodne przedmioty.
 - Odbijanie i kopanie piłki.
 - Zgniatanie gazety.
 - Przelewanie w naczyniach wody.
 - Rozpoznawanie głosu i źródła dźwięku(miejsca, odległości, ilości dźwięków).
 - Rozpoznawanie osób po głosie.
 - Klaskanie, tupanie, pstrykanie.
 - Darcie papieru, potrząsanie kluczami.
2. Odtwarzanie dźwięków z otoczenia (wystukiwanie, rysowanie, malowanie, zabawy z wodą).
 3. Rozpoznawanie i przeliczanie dźwięków dochodzących z otoczenia.
 4. Wysłuchiwanie i rozpoznawanie dźwięków celowo wytwarzanych (wcześniej prezentowanych dziecku).
 5. Słuchanie dźwięków różnych instrumentów muzycznych, a następnie samodzielne wywołanie dźwięków na wybranych instrumentach.

Zabawy rytmiczne:

- Rozpoznawanie i określanie charakteru słyszanej muzyki (wesoła, smutna).
- Odtwarzanie ruchem nastroju i charakteru słyszanej muzyki.
- Śpiewanie piosenek i klaskanie w ich rytm.
- Zabawy słuchowo-ruchowe (Metoda Dobrego Startu).

Ćwiczenia w czytaniu i pisaniu

- Słuchanie prostych wypowiedzi na temat obrazka (dzieci biorą tyle klocków, ile jest zdań).
- Wyodrębnianie wyrazów w zdaniu.
- Opisywanie ilustracji zdaniami dwuwyrzowymi.
- Wyodrębnianie wyrazów w zdaniach trzywyrzowych.
- Rozwijanie zdań, zwiększanie liczby wyrazów w zdaniu.
- Tworzenie zdań z wyrazów podanych przez nauczyciela.
- Dobieranie rymujących się słów.
- Wyodrębnianie sylab w wyrazach.
- Śpiewanie prostych piosenek, z wyróżnianiem sylab.
- Dzielenie wyrazów na sylaby.
- Zabawa "ile sylab?" - porównywanie liczby sylab w wyrazach .
- Tworzenie wyrazów na zaproponowaną sylabę.
- Zabawa w imiona, wypowiedzenie imion na podaną sylabę.
- Rozpoznawanie i wyodrębnianie głosek z wyrazów.
- Rozpoznawanie i wyodrębnianie głosek w nagłosie.
- Dobieranie i segregowanie obrazków według podanych głosek.
- Zabawa w "pociąg" załadowany towarami na jakąś głoskę.
- Rozpoznawanie i wskazywanie ostatniej głoski w wyrazie.
- Wyszukiwanie wyrazów na podaną głoskę.
- Różnicowanie słów i sylab o podobnym brzmieniu.
- Ćwiczenia z zakresu różnicowania czasu trwania dźwięków mowy.
- "Zgadnij, co słyszysz?" - dziecko zza parawanu słucha odtwarzanego przez nauczyciela dźwięku, następnie przyporządkowuje usłyszane dźwięki do przedmiotu bądź obrazka
- "Zgadnij, czyj to głos?"
- "Zgadnij, na jakim instrumencie grałam?"
- Zapamiętywanie kolejności powtarzanych wyrazów, cyfr

- Słuchanie opowiadań, bajek, wierszy - wypowiedzi na temat ich treści
- ..Labirynty – odczytywanie haseł z liter zebranych po drodze.
- Łączenie w pary wyrazów różniących się jedną literą.
- Podkreślanie wśród rozsypanki wyrazowej wyrazów pięcioliterowych, sześcioliterowych itd..
- Wyszukiwanie wyrazów ukrytych w podanych słowach.
- Tworzenie anagramów (tworzenie wyrazów z poprzestawianych liter).
- Uzupełnianie luk w tekście wyrazami umieszczonymi poniżej.
- Wykreślanie z tekstu niepotrzebnych (nie pasujących do kontekstu) wyrazów.

Czytanie "we dwoje.

Czytanie "we dwoje" prowadzi się wtedy, gdy dziecko ma znaczne trudności, np. czyta po literze, nie potrafi złożyć liter w całość.

Nauczyciel czyta powoli, ale tak, aby nie dzielić wyrazów, lecz starać się odczytać je w całości. Można przy tym wyraz "rozciągnąć" tak, jakby się śpiewało. Głos dorosłego powinien być cichy, natomiast dziecka głośny, wyraźnie słyszalny.

W miarę poprawy, głos dorosłego będzie stopniowo zanikał, a śpiewne rozciąganie ulegało skróceniu.

Czytanie takie nie powinno przekraczać 10 minut, ale ćwiczyć je trzeba codziennie.

Czytanie pod kontrolą dorosłego.

Czytanie pod kontrolą prowadzi się, gdy dziecko już nie literuje i potrafi czytać samodzielnie, chociaż jeszcze nie całkiem poprawnie.

Dziecko czyta powoli, a dorosły poprawia jego błędy (błędnie przeczytane słowa należy odczytać ponownie), zwracając uwagę również na interpunkcję.

Dziecko czytając posługuje się wskazówką zrobioną z twardego pokolorowanego kartonu.

Przesuwa ją w sposób ciągły pod wierszami tekstu (wskazówka „prowadzi” oczy dziecka, reguluje tempo oraz kierunek ruchu gałek ocznych),

- po każdym czytaniu dziecko powinno opowiedzieć co przeczytało
- jeśli opowiada niedokładnie, należy pomóc mu pytaniami
- jeśli z opowiadania wynika, że nie rozumie treści, powinno ponownie przeczytać tekst
- ostatnim etapem może być namalowanie obrazka związanego z treścią czytanki lub (i) rozmowa na jej temat.

Ćwiczenia w pisaniu.

Ćwiczenia w pisaniu należy prowadzić systematycznie, w przeznaczonym do tego osobnym zeszyte ich podstawą powinny być teksty przeznaczone dla określonego wieku (np. z podręczników szkolnych, zbiorów dydaktycznych itp.) każde ćwiczenie warto opatrzyć datą w zapisach nie powinno być skreśleń. Każdy błąd ma być wymazany za pomocą korektora lub gumki, a wyraz lub jego fragment napisany ponownie co jakiś czas (przynajmniej raz w miesiącu), zeszyt ćwiczeń powinien być sprawdzany przez nauczyciela. Do najczęściej stosowanych ćwiczeń w pisaniu możemy zaliczyć:

- Czytanie zapamiętywanie i zapisywanie z pamięci zestawu wyrazów.
- Układanie zdań z wykorzystaniem wszystkich podanych wyrazów.
- Dopisywanie do podanego zestawu wyrazów, wyrazów o podobnym znaczeniu.
- Tworzenie łańcucha wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Każdy następny wyraz zaczyna się od ostatniej litery poprzedniego.
- Dopisywanie synonimów do podanych wyrazów (np. z uwzględnieniem ch-h).
- Rozwiązywanie diagramów, krzyżówek, rebusów.

Pisanie z pamięci (wg. M Szurmiak)

Ćwiczenia w pisaniu z pamięci należy stosować, gdy dziecko opanowało już umiejętność zapisywania i odczytywania wyrazów. Przebiegać one powinny w następującej kolejności:

- Dziecko odczytuje zdanie wybrane do pisania (podpis pod obrazkiem, krótkie zdanie z elementarza).
- Liczy na palcach wyrazy w nim zawarte wymawiając je głośno.
- Spoglądając na wzór, układa całe zdania z liter ruchomego alfabetu.
- Każdy wyraz dzieli na litery, wymawiając odpowiednie głoski i biorąc każdą literę do ręki. Klaszcze tyle razy, ile jest liter w wyrazie, albo stuka ołówkiem o stolik.
- Składa zdania z powrotem i odczytuje je całe jeszcze raz.
- Każdy wyraz dzieli na sylaby, a następnie wyklaskuje (wystukuje) liczbę sylab w wyrazie.
- Zasłania zdanie kartką papieru i pisze w zeszyte, dyktując sobie półgłosem po sylabie.
- Porównuje zapis z tekstem i poprawia samodzielnie ewentualne błędy.
- Rodzic kontroluje poprawność zapisu.
- Jednorazowa dawka pisania z pamięci nie powinna przekraczać 2-3 zdań. W miarę uzyskiwania efektów należy odchodzić stopniowo od początkowych etapów (np. układania z ruchomego alfabetu).

Pisanie ze słuchu (wg. M Szurmiak)

Ćwiczenia w pisaniu ze słuchu stosuje się, gdy dziecko umie już poprawnie pisać z pamięci.

- Rodzic czyta dziecku głośno całe dyktando (3-4, potem więcej zdań) i sprawdza, czy dziecko zrozumiało treść.
- Czyta pierwsze zdanie, dziecko powtarza i liczy na palcach wyrazy (na początku nie powinno być więcej jak 3-4 wyrazy).
- Trudniejsze wyrazy dziecko układa z ruchomego alfabetu albo (starsze dzieci) wyszukuje w słowniku.
- Dzieli te wyrazy na litery i sylaby.
- Prowadzący ćwiczenie powtórnie czyta całe zdania, a potem zasłania ułożony trudny wyraz (lub zamyka słowniczek).
- Dziecko zapisuje całe zdanie, a rodzic sprawdza, czy napisało dobrze i poleca poprawić błędy (dziecko pisze ołówkiem).

Należy pamiętać o tym, że dyktując trzeba wyraźnie wymawiać każdy wyraz, aby dziecko mogło usłyszeć wszystkie występujące w nim głoski.

Dyktando w 10 punktach - z komentarzem ortograficznym (opr. M. Bogdanowicz)

- Umów się z dzieckiem, że codziennie będziecie robić dyktando obejmujące 3 zdania. Wymyślcie wspólnie nagrodę po każdym tygodniu pracy.
- Zaznacz w książce dziecka 3 zdania i przeczytaj na głos pierwsze zdanie.
- Dziecko powtarza zdanie i omawia pisownię każdego wyrazu (podaje zasady pisowni).
- Dziecko zapisuje zdanie (podobnie postępuje z następnymi zdaniami).
- Dziecko samodzielnie sprawdza cały napisany tekst.
- Dorosły sprawdza tekst. Jeżeli znajdzie błędy, podaje ich liczbę.
- Dziecko ponownie sprawdza tekst z pomocą słownika ortograficznego.
- Dorosły sprawdza poprawiony tekst. Jeżeli nadal są błędy, wskazuje tekst, z którego dyktował zdania.
- Dziecko porównuje napisany tekst ze wzorem i ostatecznie poprawia błędy.
- Dziecko opracowuje błędnie napisane wyrazy (np. podaje zasady pisowni, wyrazy pokrewne, odmienia wyraz przez przypadki, wymienia na inne formy).

Uwagi: Podstawowym założeniem stosowania techniki: dyktando z komentarzem ortograficznym jest przeświadczenie o możliwości utrwalenia zasad pisowni i wytworzenia pełnej świadomości ortograficznej przez przekształcenie się nawyku "głośnego myślenia" - określenia zasad pisowni - w nawyk cichego przypominania ich sobie podczas pisania.

Kolejnym zadaniem ćwiczenia jest wytworzenie nawyku dokładnego sprawdzania i poprawiania każdej pracy pisemnej po napisaniu. Dziecko ma prawo do popełnienia błędu, ale nie ma prawa pozostawić go bez poprawienia. Warunkiem uzyskania tych efektów jest wykonywanie omawianego ćwiczenia krótko, lecz systematycznie oraz zawarcie umowy z dzieckiem co do czasu pracy (codziennie), liczby dyktowanych zdań (zawsze tej samej) oraz nagrody (po każdym tygodniu ćwiczeń). W ten sposób dziecko nie będzie usiłowało tych spraw stale z nami negocjować.

Tak więc ćwiczenie " dyktando w 10 punktach " ma :

- utrwalić znajomość zasad pisowni
- wytworzyć nawyk stałego przywoływania zasad ortograficznych podczas pisania
- wytworzyć nawyk stałego sprawdzania napisanego tekstu, a więc poczucie odpowiedzialności za napisany tekst.

Zestaw wybranych ćwiczeń ortograficznych dla dyslektyków

I. Pisownia **RZ, Ż**

1. Dopisz do podanych wyrazów, takie ich formy, by zachodziła wymiana

"rz" na "r".

tworzyć - lekarz - morze -

marzec - powtórzyć -

2. Uzupełnij wyrazy częstką arz lub erz

mur.....

koryt.....

kołni.....

zmi.....ch

tal.....

licht.....

tw.....

nietop.....

3. Z podanych sylab utwórz wyrazy -rzba, -rzą-,ża-rzy, rze,rzu...

4. Ułóż podane wyrazy w kolejności alfabetycznej i podkreśl "rz"

zarzut, rześki, Murzyn, narzeczona, zwierzę, spojrzenie, burza, jarzyna, kurz, Rzym, egzemplarz, tchórz, orzeczenie, chrzan, porządek, urząd, wierzba.

5. Utwórz wyrazy pokrewne od podanych tak, aby zachodziła wymiana "ż" na: "g, dz, h, z, ź, s"

drużyna - książka - potężny -

6.. Połącz w pary wyrazy tak, aby zachodziła wymiana "ż" na "g, h, dz, z, s".

Odważny, mrożonka, uważać, gwizdże, droga, kazać, mrozić, każe,

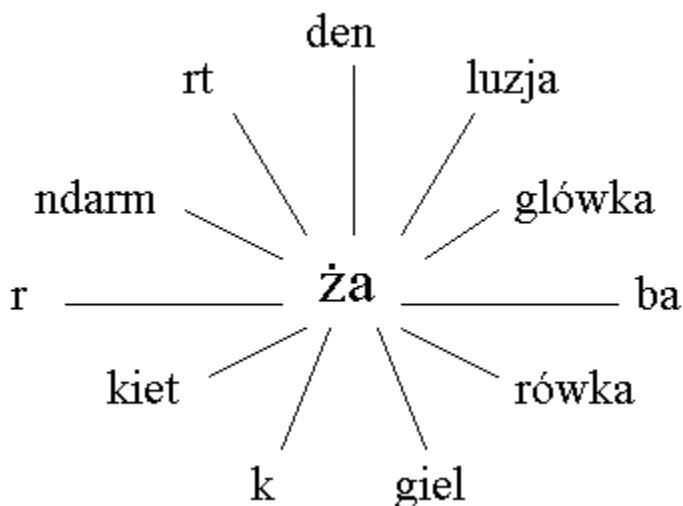
dróżka, gwizd uwaga odwaga

7. Znajdź w ciągu wyrazowym słowa z "ż"

żółw rózka bażuróż

abażuróża

8. Utwórz wyrazy z sylab. Na początku musi znajdować się cząstka "ża".

II. Pisownia Ó-U

1. Dopisz takie wyrazy do podanych poniżej, aby zaszła wymiana "ó" na "o, a, e"

brzózka - twój - wieczór -

mróz - szóstka - skrócić -

2. Z wyrazu "różnokolorowy" utwórz jak najwięcej nowych wyrazów, lecz takich które istnieją w języku polskim. Możesz przestawiać kolejność liter.

np. róż,

3. Uzupełnij zdania wyrazami z nawiasów. Pamiętaj o poprawnej formie i pisowni zakończeń - ów, -ówna, -ówka. Podkreśl je.

Nie mam (ołówka)

Moja babcia hoduje dużo (królik)

Paluszek i (głowa) to szkolna (wymowa)

W tej okolicy jest dużo (park) i (ogród)

Córka pana toówna.

4. Pogrupuj podane wyrazy w/g części mowy

przymiotnik	rzeczownik	czasownik

maluje, hamulec, wujek, ulga, paluszek, budujesz, ulica, wizerunek, but, paluch, smaruje2.

Dopisz właściwą literę

pal.....szek

.....lica

prac.....je

.....lubiona

szar.....ga

wilcz.....r

leni.....ch

V. Pisownia CH, H

1. Dopisz do podanych wyrazów ich formy zdrobniałe. Podkreśl wymieniające się spółgłoski

blacha

-

.....

mucha

-

.....

brzuch

-

.....

ucho

-

.....

kielich

-

.....

uśmiech

-

.....

2. Znajdź w słowniku ortograficznym 10 wyrazów, w których "ch" występuje po "s". Zapisz je w kolejności alfabetycznej np. schody, wschód

3. Uzupełnij wyrazami z ramki

Bardzo lubię na spacer.

Dorota uwielbia

Mama Tomka, a ojciec

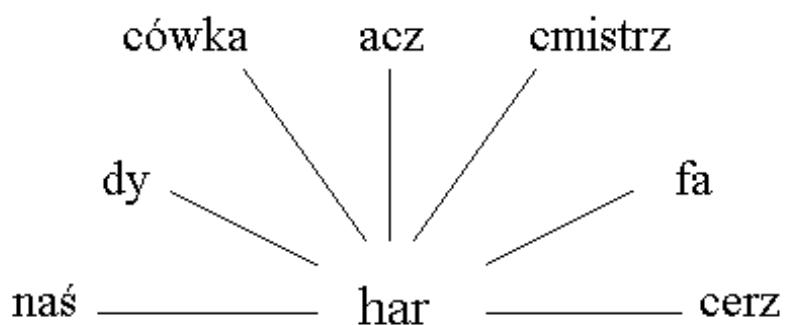
Mój ma na imię Maciuś.

chałwa, chodzić, chirurg, chemia, chomik

4. Odmień przez przypadki wyraz "hymn" w l. poj i l. mn. 2. Pogrupuj wyrazy według zasad pisowni "h"

hipopotam, hydraulik, hiperinflacja, hiacynt, humor, hipermarket, hydrologia, huragan, hurtownia, herbata, błahy, harmider, huk, hiperbola, wahać, druh

5. Utwórz wyrazy z częstką har-

6. Wykorzystaj wyrazy z ćw. 2 . Ułóż z nimi zdania.

6. Program zajęć korekcyjno-kompensacyjnych

Wstęp.

Program jest przeznaczony dla uczniów klasy III edukacji wczesnoszkolnej mających trudności w czytaniu i pisaniu oraz edukacji matematycznej. Będzie realizowany podczas dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz korekcyjno-wyrównawczych w cyklu trzech lat edukacyjnych. Program jest zgodny z treściami zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego. W zajęciach mogą uczestniczyć uczniowie, którzy posiadają orzeczenie z poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz uczniowie, którzy mają specyficzne potrzeby edukacyjne. Celem programu jest niwelowanie trudności i niepowodzeń szkolnych dzieci poprzez usprawnienie zaburzonych funkcji percepcyjno-motorycznych, zaburzeń lateralizacji i orientacji oraz zaburzeń pamięci wzrokowej, słuchowej lub ruchowej.

Adresaci: uczniowie klasy III SP

Cele:

- rozpoznawanie dzieci narażonych na niepowodzenia,
- wspomaganie wszechstronnego rozwoju dziecka,
- kształtowanie umiejętności komunikowania się,
- kształtowanie świadomości ortograficznej,
- rozwijanie myślenia matematycznego,
- rozbudzanie ciekawości poznawczej,
- kształtowanie dojrzałości emocjonalnej dziecka,
- wyrównywanie braków w wiadomościach i umiejętnościach szkolnych,
- umożliwienie dzieciom opanowania podstawowych umiejętności czytania i pisania oraz kontynuowania,
- dalszej nauki w szkole.
- wyrównywanie braków w wiadomościach i umiejętnościach będących przyczyną trudności szkolnych,
- przezwyciężenie skutków niepowodzeń szkolnych, tj. trudności w czytaniu, pisaniu i liczeniu oraz przywrócenie prawidłowych postaw uczniów wobec dalszej nauki.

Praca z uczniem oparta na zadaniach:

Stymulowanie i usprawnianie rozwoju zaburzonych funkcji psychomotorycznych w zakresie sprawności manualnej, orientacji przestrzennej, koordynacji wzrokowo-ruchowej i wzrokowo-słuchowej, percepcji słuchowej, graficznej strony pisma, koncentracji uwagi, predyspozycji do nauki matematyki.

Metody :

a) aktywizujące ucznia:

- -gry planszowe,
- nauka ortografii z zastosowaniem kolorów,
- pytania i odpowiedzi,
- skojarzenia ,rozgrzewki umysłowe,
- praca z tekstem,
- metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz,
- muzykoterapia,
- elementy biblioterapii,
- system ćwiczeń korekcyjnych M. Frostig.

b) ćwiczenia z kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona,

c) metoda 18 struktur wyrazowych w pracy z dziećmi z trudnościami w czytaniu i pisaniu,

d) słowne,

e) działań praktycznych.

Uwzględniono następujące ogniwa zajęć korekcyjno- kompensacyjnych:

- Nawiązanie kontaktu emocjonalnego z dzieckiem.
- Sprawdzenie stopnia opanowania materiału powtórka tego, co już dziecko utrwaliło.
- Wprowadzenie nowego materiału.
- Elementy relaksacji, odprężenia.

- Ćwiczenia usprawniające i utrwalające nowe umiejętności
- Zabawa relaksacyjna .

Oddziaływania psychoterapeutyczne:

- wzmacnianie poczucia własnej wartości,
- rozładowywanie napięć emocjonalnych,
- stworzenie życzliwej atmosfery,
- eksponowanie mocnych stron dziecka,
- dostosowanie zadań i czasu pracy do możliwości ucznia,
- mobilizowanie do podejmowania wysiłku,
- umożliwienie osiągnięcia sukcesu.

Środki dydaktyczne :

tematyczne karty pracy, książka do ćwiczeń w czytaniu „Metoda 18 struktur wyrazowych w pracy z dziećmi z trudnościami w czytaniu i pisaniu” Ewa Kujawa i Maria Kurzyna, zestawy do ćwiczeń analizy i syntezy słuchowej , ruchomy alfabet ,słowniczk i ortograficzne, gry planszowe, łamigłówki, puzzle, mozaiki czarno-białe i kolorowe, układanki geometryczne, układanki z drobnych elementów, gra matematyczna „Trójkąt matematyczny”, gra „Labirynt”, obrazki do ćwiczeń w mówieniu, dyktanda graficzne.

Treści tematyczne:

1. Przeprowadzenie diagnozy wstępnej. Poznanie możliwości intelektualnych i psychofizycznych dzieci na podstawie wyników diagnozy wstępnej oraz analizy opinii psychologiczno-pedagogicznych.
2. Ćwiczenia usprawniające percepcję wzrokową, koordynację wzrokowo-ruchową, pamięć wzrokową oraz orientację przestrzenną.

a) materiał bezliterowy

- składanie obrazka z części (składanie pociętych figur geometrycznych, kolorowych elementów),
- układanie mozaiki,

- układanie historyjek obrazkowych.
- gry edukacyjne typu „Bingo”, „Monopol”,
- zabawy zręcznościowe, konstrukcyjne, „gra w klasy”, serso, „dwa ognie”,
- wskazywanie prawej i lewej części ciała,
- stosowanie metody kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona (stymulacja współpracy półkul mózgowych, usprawnianie koordynacji ruchowej i sposoby relaksu): ruchy naprzemienne, leniwe ósemki, rysowanie oburącz, słów, pozycja relaksu.

b) materiał literowy

- czytanie wyrazów, zdań i tekstów,
- układanie wyrazów z rozsypanki literowej,
- uzupełnianie luk w zdaniach,
- tworzenie zdań z rozsypanek wyrazowych i zdaniowych.

3. Ćwiczenia grafomotoryczne:

- pogrubianie konturów,
- pisanie po śladzie kropkowym,
- rysowanie szlaczków,
- zamalowywanie kredkami małych przestrzeni,
- rysowanie w kratkach według wzoru z cyklu „Zwierzaki – figuraki ”,
- dyktanda graficzne.

4. Ćwiczenia sprawności manualnej:

- układanki obrazkowe, geometryczne, lepienie i wałkowanie plasteliny, masy solnej, ciastoliny,
- budowanie z drobnych klocków, kolorowanie, obrysowywanie szablonów, kalkowanie,
- kolorowanie powierzchni ograniczonej konturem,
- nawlekanie guzików na nitkę, przewlekanie sznurówek przez otwory, wycinanie nożyczkami, przyszywanie ,

5. Usprawnianie funkcji słuchowej :doskonalenie analizy i syntezy słuchowej, słuchu fonemowego oraz pamięci słuchowej:

- a) wyróżnianie wyrazów w zdaniu: podział zdania na wyrazy, jakie to zdanie, kończenie rozpoczętego zdania, budowanie zdania z podanego wyrazu;
- b) wyróżnianie sylab: wyklaskiwanie, „zabawa w kończenie słów, uzupełnianie zdań brakującymi wyrazami, układanie wyrazów z sylab;
- c) wyróżnianie głosek: wyodrębniania głosek w nagłosie, śródgłosie i wygłosie, wyodrębnianie głosek z wyrazów, różnicowanie głosek podobnych fonetycznie, różnicowanie pojęć: litera, głoska, samogłoska, sylaba,
- d) nauka na pamięć tekstów rymowanych.

6. Przewycięzanie specyficznych błędów i trudności w czytaniu

- porządkowanie rozsypanki literowej według alfabetu,
- układanie wyrazów w kolejności alfabetycznej,
- ćwiczenia w różnicowaniu pojęć: głoska, litera, sylaba, wyraz, zdanie,
- zastosowanie metody analityczno- syntetyczno sylabowej,
- doskonalenie techniki czytania : czytanie sylab i wyrazów, czytanie wyrazów, zdań i teksów sylabami, czytanie selektywne głośnie i ciche,
- ćwiczenia w głośnym i cichym czytaniu ze zrozumieniem: uzupełnianie zdań, wykonywanie samodzielnie odczytanych poleceń, dobieranie odpowiedzi do pytania, pisemne formownie odpowiedzi na zapisanie pytanie.

7. Kształcenie i doskonalenie umiejętności liczenia i wykonywania działań matematycznych:

- ćwiczenia operacyjnego rozumowania na konkretach w oparciu o liczmany,
- ćwiczenia rachunku pamięciowego,
- rozwiązywanie prostych zadań tekstowych,
- ćwiczenia w pisaniu cyfr rzymskich od I do XII,
- ćwiczenia w dodawaniu i odejmowanie w zakresie 100,
- ćwiczenia w dodawaniu i odejmowanie w zakresie 1000,

- ćwiczenia w dodawaniu i odejmowaniu w zakresie 10 000,
- -ćwiczenia w mnożeniu i dzieleniu w zakresie 30,
- -ćwiczenia w mnożeniu i dzieleniu w zakresie 100,
- -porównywanie różnicowe i ilorazowe,
- -ćwiczenia w posługiwaniu się linijką- kreślenie i mierzenie odcinków,
- -odczytywanie godzin i minut na zegarze.

8. Przewyciężanie specyficznych błędów i trudności w pisaniu

- ćwiczenia w pisaniu z zachowaniem prawidłowego kształtu liter ,ich połączeń
- w wyrazach, rozmieszczenia na kartce,
- -ćwiczenia prawidłowego uchwytu przyboru pisarskiego,
- -ćwiczenia doskonalące płynność i tempo pisania,
- ćwiczenia umiejętności pisania zdań z pamięci i ze słuchu, dyktanda z objaśnieniem,
- ćwiczenia w pisaniu wybranych wyrazów z utratą dźwięczności,
- opracowanie wyrazów z trudnościami ortograficznymi:
- pisownia wyrazów z głoskami miękkimi,
- pisownia wyrazów wielką literą ,
- pisownia wielkiej litery na początku zdania,
- pisowni –ę , -ą,
- pisowni wyrazów z ó- u, ż - rz, h – ch,
- pisownia rz po spółgłoskach,
- kontrola poprawności pisania wyrazów w słownikach ortograficznych.

9. Doskonalenie wypowiedzi dzieci:

- wzbogacanie słownictwa ucznia,
- stosowanie określeń kierunkowo-przestrzennych,

- swobodne zadawanie pytań,
- układanie prostych zdań na określony temat,
- ćwiczenia w rozpoznawaniu poznanych części mowy: rzeczowników, przysłówków, czasowników, przymiotników, liczebników,
- rozwijanie zdania prostego zadnie złożone,
- stosowanie kilkuzdaniowej formy wypowiedzi na konkretny temat,
- pisanie życzeń, listu, opowiadania.

10. Usprawnianie myślenia:

- rozwiązywanie i układanie zagadek,
- dobieranie synonimów oraz wyrazów o znaczeniu przeciwnym,
- zadawanie pytań i formułowanie odpowiedzi,
- skojarzenia,
- praca z tekstem,
- praca w grupach,
- wspólne układanie historyjek,
- rozpoznawanie poznanych części i mowy,
- łamigłówki edukacyjne ,
- gry dramowe..

Ewaluacja programu:

Uzyskanie wyraźnych efektów w pracy korekcyjno-kompensacyjnej wymaga długiego czasu, ale wcześniej można dostrzec niewielkie indywidualne sukcesy. Obserwacja pozwoli na zauważenie korzystnych zmian w pracy ucznia. Prowadzone ćwiczenia dają okazję do osiągnięcia sukcesu na miarę możliwości dziecka. Na zajęciach zostanie wprowadzona ocena opisowa po każdym semestrze przekazywana rodzicom, jak również systematyczna obserwacja pracy dziecka odnotowywana w karcie obserwacji. W działaniach dydaktycznych najważniejszą rzeczą jest systematyczność, dlatego systematyczna praca w szkole i w domu rodzinnym oraz systematyczne diagnozowanie ucznia pozwoli na osiągnięcie zamierzonych

celów. Realizując założenia programu należy brać pod uwagę głównie zaangażowanie uczniów w proces poznawania, chwali się za każde osiągnięcia, dodaje się wiary we własne siły i możliwości. W związku z tym ocena uczniów ma służyć zachęcaniu ich do pracy na tego rodzaju zajęciach. Dla ucznia ma to być motywacja do dalszej pracy, a dla nauczyciela sprawdzian skuteczności stosowanych form i metod pracy. Nie stosujemy żadnych testów ani typowych sprawdzianów. Nauczyciel dokonuje obserwacji ciągłej, całościowej i kompleksowej ucznia, prowadzi z nim rozmowę i gromadzi wytwory jego pracy oraz prowadzi karty obserwacji ucznia.

7. Scenariusze zajęć korekcyjno- kompensacyjnych

Scenariusz nr 1

Temat: **Jesienne granie wiatru- zabawy logarytmiczne.**

Wiek: -6-lat

Cele główne:

- rozwijanie słuchu fonematycznego,
- kształtowanie poczucia rytmu,
- doskonalenie prawidłowego sposobu oddychania,
- usprawnianie funkcji mowy: fonacji, motoryki aparatu artykulacyjnego,
- usprawnianie koordynacji słuchowo-ruchowej,
- wzbogacanie słownictwa.

Cele operacyjne:

dzieci potrafią:

- rozpoznać i różnicować dźwięki,
- prawidłowo reagować na sygnał muzyczny,
- przy pomocy nauczyciela wykonać ćwiczenia artykulacyjne i oddechowe,
- wykonywać zadania w/g prostych instrukcji,
- ponadto utrwalać wzorzec słuchowy wytwarzanych głosek.

Pomoce dydaktyczne:

- rysunki drzew,
- wycięte z papieru kolorowe liście,
- odtwarzacz CD,
- płyty CD,
- słomki,
- drewnianka,
- ilustracje zjawisk atmosferycznych,
- koła/szarfy w ilości odpowiadającej liczbie dzieci.

Metody pracy: logorytmika, zadania do wykonania, wyjaśnienia, pokaz, ćwiczenia, pedagogika zabawy

Formy pracy: indywidualna i grupowa

Przebieg zajęcia:

1. Powitanie. Dzieci stoją parami na obwodzie koła. Tańczą i śpiewają:

Witam was, witam was, zaczynamy, już czas. Jestem ja, jesteś ty, raz, dwa, trzy! itd.

2. Zabawa dźwiękonaśladowcza ilustrowana ruchem – zmiany pogodowe.

deszcz – *kap, kap* – podnoszenie i opuszczanie rąk w górę i w dół,

chmury – dłonie splecione w „kominiarczyka”,

wiatr – *szszsz...* ręce w górę i wykonywanie skłonów tułowia na boki

dzień jest krótki – ręce rozłożone na boki

słońce – zataczamy koła

liście spadają z drzew – kołowrotki rękami

3. Ćwiczenia oddechowe.

Każde dziecko ma przed sobą wycięte drzewo. W miseczce przygotowane wycięte liście. Na drzewie dzieci umieszczają kolorowe liście za pomocą słomki. Regulacja wdechu i wydechu.

4. Zabawa rytmizująca.

Każde dziecko układa wzór rytmiczny z materiału przyrodniczego (np. kasztan, liść dębu, orzech, żołądz) i wystukuje go za pomocą drewnianka.

5. Zabawy akustyczne z elementem ruchu.

Dzieci słuchają odgłosów zjawisk przyrodniczych wskazując przy tym właściwy obrazek. Następnie przy zróżnicowanej muzyce naśladową „tańczące” liście na wietrze. Na przerwę w muzyce, dzieci kładą się na podłogę i swobodnie oddychają.

6. Zabawa melodyjno – rytmiczna.

Prowadzący siada z dziećmi tworząc koło i umawia się z nimi, że będą ilustrować dźwięki deszczu ciałem.

Uczestnicy powtarzają kolejno ruchy demonstrowane przez nauczyciela:

lekki deszcz- pstrykanie palcami,

silniejszy deszcz- klaskanie dłońmi

burza- tupanie wysuniętymi stopami o podłogę, uderzanie o uda.

7. Zabawa artykulacyjno – fonacyjna.

Dzieci słuchają opowiadania o wiewiórcie przygotowującej się do zimy i naśladowują jej ruchy.

8. Zabawa słuchowo-ruchowa – kałuże.

Prowadzący rozkłada plastikowe kamienie - kałuże dla każdego dziecka. Dzieci biegają pomiędzy „kałużami” w rytm muzyki. Na przerwę w muzyce i uderzenie w bębenek- dzieci przeskakują kałużę.

9. Muzyczne pożegnanie – wędrujące jabłko. Dzieci siadają, tworząc koło. W rytm piosenki podają sobie jabłko. Osoba, która nie zdąży przekazać owocu w momencie wyłączenia muzyki, kończy zabawę i odchodzi do stolika.

Scenariusz nr 2

Temat: **Logorytmiczne zabawy w przedszkolu.**

Wiek: 6 lat

Cele ogólne:

- -doskonalenie sprawności artykulacyjnej,
- pionizacja języka przy wymowie głoski „l”,
- bogacenie słownictwa czynnego i biernego,
- kształtowanie prawidłowego toru oddechowego,
- rozwijanie umiejętności rytmicznych i wokalnych,
- uwrażliwienie dzieci na zmiany tempa i melodii w muzyce,
- rozwijanie wyobraźni twórczej.

Cele operacyjne:

dziecko potrafi:

- sprawnie wykonywać ćwiczenia narządów artykulacyjnych,
- wymawiać swoje imię i rozpoznawać je na etykietce,
- wymawiać prawidłowo głoski w sylabach i logotomach,
- regulować siłę wydechu oraz nabierać powietrze nosem i wydmuchiwać ustami,
- rozróżniać muzykę szybką i wolną,
- rozróżniać dźwięki wysokie i niskie,
- tańczyć w kole, w parach,

- wykonywać ćwiczenia ruchowe zgodnie z tekstem piosenki pt. „Śmieszne minki”.

Metody: rozmowa, pokaz, zadania do wykonania, logorytmika, pedagogika zabawy, ćwiczenia

Formy pracy: zespołowa, indywidualna, grupowa

Przebieg zajęć:

1. Powitanie słowno-ruchowe: dzieci wymawiają swoje imię sylabami i odnajdują etykiety ze swoimi imionami.
2. Ćwiczenia narządów artykulacyjnych: dzieci wykonują ćwiczenia naśladowując nauczyciela i dzieci przedstawione na zdjęciach.
3. Ćwiczenie oddechowe: dzieci dmuchają na papierowe kwiaty.
4. Ćwiczenia ruchowe: dzieci reagują na muzykę:
 - muzyka szybka – szybko, dowolnie machają chustami,
 - muzyka wolna – wolno, dowolnie machają chustami
5. Ćwiczenie koordynacji wzrokowo - ruchowej i utrwalanie schematu ciała: dzieci układają puzzle „Trzy świnki”.
6. Zabawa słuchowo – artykulacyjna: dzieci wymawiają sylaby i logotomy zawierające głoskę „l”.
7. Usprawnianie motoryki dużej i funkcji słuchowej: taniec i śpiew przy piosence „Śmieszne minki”.
8. Ćwiczenia melodyczno – rytmiczne: wysokie dźwięki – dzieci podnoszą ręce do góry, niskie dźwięki – dzieci opuszczają ręce na podłogę
9. „ Bociany i osy” - zabawa słuchowo – ruchowa: dzieci reagują wolną i szybką muzykę, naśladowują ruchem ciała i głosem zachowanie się zwierząt.
10. Zabawa ruchowo – artykulacyjna: dzieci tańcząc w kole „klaskają” językiem.
11. Ćwiczenia relaksacyjne: dzieci leżą na plecach, słuchają muzyki poważnej i wykonują dowolne ruchy rękami lub nogami.
12. „Wąchamy kwiaty”- ćwiczenia relaksacyjne - regulacja oddechu.

Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym.

Weronika Sherborne w metodzie „Ruch Rozwijający” wyróżnia następujące ćwiczenia wspomagające rozwój dziecka:

- ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała,

- ćwiczenia pomagające zdobyć pewność siebie i poczucie bezpieczeństwa w otoczeniu,
- ćwiczenia ułatwiające nawiązanie kontaktu i współpracy z partnerem i grupą,
- ćwiczenia twórcze.

Ćwiczenia w/w można stosować w różnych formach:

- zajęcia indywidualne,
- zajęcia w parach,
- zajęcia dla całej grupy.

Ćwiczenia stosowane w tej metodzie opierają się na doświadczeniach ruchowych, intensywności i ciągłości doświadczeń. Mają one szczególne znaczenie dla rozwoju wszystkich dzieci, a szczególnie dla dzieci z zaburzeniami w sferze ruchowej, emocjonalnej i społecznej. W metodzie ruchu rozwijającego wykorzystuje się dotyk, ruch, ćwiczenia świadomości ciała i przestrzeni oraz wzajemne relacje (relacje „Z”, relacje „Przeciwko”, relacje „Razem”).

ŚWIADOMOŚĆ CIAŁA I PRZESTRZENI (wg M. Bogdanowicz)- to ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała (świadomość ciała) oraz ćwiczenia pomagające zdobyć pewność siebie i budować poczucie bezpieczeństwa w otoczeniu (świadomość przestrzeni).

PRZYKŁADY ĆWICZEŃ PROWADZĄCYCH DO POZNANIA WŁASNEGO CIAŁA wg *Sherborne*

1. Wyczuwanie brzucha, pleców, pośladków: - leżenie na plecach, - leżenie na brzuchu, - ślizganie się w kółko na brzuchu, na plecach, - siedząc- przyciąganie kolejno nóg (ręce oparte wzdłuż boków), - siedząc- kręcenie się w kółko na pośladkach (bączki), bezpieczny przewrót na plecy (dzieci kręcąc się same przewracają się bezpiecznie na plecy), - siedząc- przyciąganie głowy, rozprostowywanie się do pozycji leżącej, - czołganie się na brzuchu do przodu, z wyciąganiem i zginaniem na przemian rąk i nóg, - czołganie się na plecach do przodu z wyciąganiem i zginaniem na przemian rąk i nóg, - pełzanie ze złączonymi nogami do przodu i tyłu - przesuwanie się na pośladkach do przodu i tyłu (nogi zgięte w kolanach ręce obejmują kolana).

2. Wyczuwanie nóg i rąk. Wyczuwanie kolan w pozycji siedzącej: - podciąganie kolan do siadu skulonego, - pchanie kolan do siadu prostego (pokonując opór), - w siadzie prostym- rozcieranie, masowanie i poklepywanie kolan, - maszerowanie i bieganie z podnoszeniem wysoko kolan, - bieganie z uderzaniem stopami o pośladki, o piłkę. Wyczuwanie nóg (w ruchu): - chodzenie, bieganie na „sztywnych” nogach (jak roboty, jak nakręcane lalki), - chodzenie na „gumowych” nogach, - chodzenie na palcach, piętach, zewnętrznych i wewnętrznych krawędziach stopy.

Wyczuwanie nóg- siedząc (nogi wyprostowane): - dotykanie palcami stóp podłogi, - uderzanie o podłogę piętami, - uderzanie o podłogę całą stopą, (szybko i wolno).

Wyczuwanie łokci- siedząc (kolana zgięte): - dotykanie łokciami kolan, - dotykanie prawym łokciem lewego kolana i odwrotnie (ruchy naprzemienne).

Wyczuwanie twarzy- siedzenie w kole: - robienie dużych oczu, mrużenie oczu, - zabawne miny.

Wyczuwanie całego ciała: - leżenie na plecach, - turlanie się (mięśnie naprężone i rozluźnione), - leżenie z rękami wzdłuż ciała (napinanie i rozluźnianie mięśni).

PRZYKŁADY ĆWICZEŃ POZWALAJĄCE ZDOBYĆ PEWNOŚĆ SIEBIE I POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA W OTOCZENIU wg Sherborne.

Wszystkie ćwiczenia dotyczące wyczuwania brzucha, pleców, pośladków, całego ciała sprawiają, że dzieci zaczynają czuć się bezpieczniej w otoczeniu. Stosuje się następujące ćwiczenia:

- ćwiczenia indywidualne (leżenie na plecach, na brzuchu jako odpoczynek,
- ćwiczenia w parach: jedna osoba robi „mostek”, a druga obchodzi ją na czworakach, przechodzi pod, przez, nad, dookoła,
- ćwiczenia w grupie: grupa tworzy „tunel”- pozostałe dziecko czołga się pod tunelem na plecach, brzuchu itp.; grupa leży na brzuchu w rzędzie, a dziecko pełza po pośladkach wszystkich dzieci. Wykonywanie tych ćwiczeń pozwala nauczyć się współpracy w grupie, czekania na swoją kolej.

ROZWIJANIE WZAJEMNYCH KONTAKTÓW: *RELACJE „Z”*- określają funkcjonowanie dziecka w relacjach opiekuńczych z silnym i aktywnym partnerem, dają możliwość przeżycia wspólnego wysiłku fizycznego, rozwijają i uczą koncentracji, zwracania na siebie uwagi. Są dobrą zabawą, której towarzyszy śmiech, okrzyki. Wydostają się z dziecka nagromadzone emocje i znikają napięcia. (za W Sherborne i M. Bogdanowicz)

RELACJE „PRZECIW”- określają funkcjonowanie dziecka w relacjach z partnerem lub innym dzieckiem, polegające na wyrażaniu energii i siły. *RELACJE „RAZEM”*- określają funkcjonowanie dziecka w relacjach współpracy z partnerem lub innym dzieckiem (za M. Bogdanowicz).

PRZYKŁADY ĆWICZEŃ Ćwiczenia „Z” w parach (partner „aktywny” i partner „bierny”):

-pozycja siedząca: ćwiczący siedzi opierając się plecami o partnera (nogi ugięte w kolanach):

- a) pcha plecami partnera, starając się pokonać jego opór (zmiana ról),
- b) pozycja jak wyżej- kładzenie się na przemian plecami na plecami na partnera z unoszeniem bioder, - ciągnięcie za kostki ćwiczącego, leżącego na brzuchu lub na plecach, - ciągnięcie za przeguby rąk lub łokcie ćwiczącego leżącego na plecach, - kołysanie: pozycja siedząca, tworzenie „fotelika” dla ćwiczącego „pasywnego” i obejmowanie go, łagodnie kołysząc do przodu, - kołysanie w różnych kierunkach: obejmujemy jedną ręką partnera, drugą opieramy

z tyłu o podłogę, „Opiekujący się” musi cały swój ciężar przenieść na rękę opartą z tyłu, - przyjęcie całego ciężaru partnera: ćwiczący „aktywny” w klęku podpartym, „pasywny” kładzie się dowolnie (na plecach, brzuchu, wzdłuż i w poprzek), „aktywny” porusza się po sali w różnych kierunkach,

-prowadzenie „ślepcy”: ćwiczący zamyka oczy i jest oprowadzany (jest to ćwiczenie trudniejsze, niż się wydaje- wymaga zaufania do „przewodnika” oraz zdecydowania i pewności siebie osoby aktywnej),

-próby utrzymania równowagi i ciężaru ciała:

a) ćwiczący, leżąc na plecach (nogi zgięte), podtrzymuje za ręce współwiczącego leżącego na brzuchu (plecach),

b) ćwiczący, leżąc na plecach (nogi podniesione i wyprostowane), podtrzymuje za ręce współwiczącego leżącego na jego stopach. Są to ćwiczenia dość zaawansowane, które przyzwyczajają do kontaktu wzrokowego.

Dla relaksu stosować można: a) masażyki wg poleceń nauczyciela b) słuchanie muzyki relaksacyjnej c) słuchanie kołysanek.

Ćwiczenia „Przeciw” w parach - „Skala”: ćwiczący staje stabilnie w rozkroku podpartym lub siedzi mocno podparty o podłoże; współwiczący próbuje przesunąć „skałę”, pchając lub ciągnąc w różnych kierunkach (ulubione ćwiczenie dzieci), - „Worek”: to samo ćwiczenie ze współwiczącym leżącym na plecach lub brzuchu, a także próbowanie przewrócenia współwiczącego na drugą stronę, - „Paczka”: dziecko zwija się w kłębek, a współwiczący usiłuje „rozwiązać paczkę”, ciągnąc za nogi i ręce; „paczka” może zostać podniesiona w górę („nierozwiązana”), co dowodzi dużej koncentracji energii i skupienia na zadaniu (ulubione ćwiczenie dzieci).

Ćwiczenia „Razem”. •W parach(obydwaj partnerzy aktywni):

- Partnerzy siedzą złączeni plecami, po czym wstają, nie odrywając się od siebie, napierając na siebie plecami tak, aby obydwoj powstali,

- Kołysanie się: siedząc przodem do siebie z lekko zgiętymi nogami, ćwiczący trzymają się za ręce lub przeguby; na zmianę kładą się na plecy i są przeciągani przez partnera (ze zmianą ról),

- Równowaga: stojąc do siebie twarzą i trzymając się za ręce, ćwiczący odchylają się i przechodzą do siadu, a następnie razem wstają.

W grupie: (uczestniczą trzy lub więcej dzieci) wszyscy pracują razem jako grupa. -trzy osoby:

- Kołysanie: dwóch ćwiczących siedzi naprzeciwko, pomiędzy nimi trzeci, kolana lekko ugięte i rozsunięte, ręce wyciągnięte do przodu; ćwiczący w środku jest kołysany na boki przez

partnerów; uwaga skupia się na podtrzymywaniu jego głowy i ramion, należy czuwać nad płynnością ruchów.

- ćwiczenia skoczne: dwóch współćwiczących wspomaga osobę skaczącą, trzymając ją za dłonie i łokcie,

- Huśtanie: dwóch współćwiczących huśta trzeciego partnera, trzymając go za kostki i nadgarstki. Więcej ćwiczących w kole lub na plecach: a) wszyscy przewracają się jednocześnie na przemian na prawy i lewy bok, b) zginanie i prostowanie nóg, c) nie odrywając ramion, zginają ręce w łokciach i próbują połączyć ręce w koło, d) wykonanie rozety, Ćwiczenia te uczą koordynacji w grupie, (są dość trudne do wykonania, mobilizują grupę ćwiczącą).

Ćwiczenia twórcze. Osoba prowadząca zajęcia powinna obserwować swoje dzieci, zachęcać je, ośmielać, chwalić, a wtedy ćwiczenia przekształcą się „ruch twórczy”. Ćwiczenia „twórcze” pozwalają nawiązać i pogłębić stosunki międzyludzkie, dają możliwość uwolnienia się od wewnętrznych napięć, niepokojów.

Scenariusz nr 3

Temat: **Wesoło w przedszkolu.**

Cel główny: wspomaganie rozwoju dziecka poprzez ruch oraz kontakt emocjonalny i fizyczny z partnerami.

Cele szczegółowe: dziecko potrafi dzielić przestrzeń z innymi dziećmi i nawiązać z nimi kontakt, potrafi współpracować z partnerem, ćwiczy w pogodnym, wesołym nastroju, potrafi wykorzystać pozytywnie emocje i nadmiar energii.

Wiek: 5-6-lat.

Metody: metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne, elementy metody Denissona, masażyki.

Miejsce ćwiczeń: sala gimnastyczna.

Pomoce: kolorowe chusteczki, magnetofon, kaseeta z muzyką relaksacyjną

Przebieg zajęć:

I. Powitanie. Zabawa inscenizowana ruchem. Podaj rękę partnerowi, potem podaj drugą. Zrób obrotik dookoła, gdy muzyka brzmi. Stań na baczność, tupnij nogą i dookoła zakręć głową. Kłaśnij w rękę i w kolana, gdy muzyka brzmi.

II. Ćwiczenia świadomości ciała i przestrzeni.

1. Powitanie częściami ciała: - dz. witają się brzuskami (dz. mówią sobie „ Dzień dobry”, witaj, cześć, hej), - witają się plecami, pośladkami, biodrami, barkami, łokciami, kolanami, nosami, głowami.

2. Ruchy naprzemienne: dzieci leżą na plecach, kolana zgięte, łokcie zgięte. Należy prawym łokciem dotknąć lewego kolana, następnie lewym łokciem dotknąć prawego kolana, powtarzamy kilka razy. To samo ćwiczenie w pozycji stojącej.

3. "Zwierciadło" - dzieci siedzą w parach i naśladują swoje ruchy.

4. Relaks przy muzyce: W rytm „tańczą” poszczególne części ciała Najpierw wykorzystaniem kolorowych chustek. Najpierw ręce, nogi, głowa, ramiona, biodra i wreszcie całe ciało.

III. Relacje „Z”.

1. „Mostek” jedno dziecko robi mostek, a drugie obchodzi je na czworakach, przechodzi pod, nad, dookoła, na koniec omija wykonując „leniwą ósemkę”. Powtarza kilka razy, zmiana ról.

2. Dzieci wspólnie wykonują tunel, jedno z dzieci przechodzi w tunelu. Pozostałe czekają na swoją kolej.

3. Ciągnięcie po podłodze partnera siedzącego na kocu. Zmiana ról.

4. Relaks. Wykonanie masażu do wiersza „List do cioci Halinki”- wg M. Bogdanowicz. Dzieci siedzą w kole i wspólnie na swoich plecach wykonują masaż.

Załącznik do lekcji - list do cioci Halinki

Do cioci Halinki:

Posyłam ci malinki,
maliny kłują, drapią,
spadają i się rozgniatają.
Pakujemy maliny do pudełka,
naklejamy taśmę, znaczek,
przybijamy pieczętkę i wysyłamy

IV. Relacje „Przeciwno”.

1. Dzieci siadają w parach plecami do siebie i odpychają się wzajemnie.

2. "Rozpakuj paczkę" - jedno dziecko z pary naśladuje smarowanie klejem rąk i nóg, a potem stara się przykleić mocno do podłogi. Drugie zaś stara się je oderwać od podłogi najpierw ręce, nogi. Zmiana ról. (to ćwiczenie pozwala na zużycie ogromnej ilości nagromadzonej energii i siły).

3. Relaks . "Kołyska" – dzieci słuchają fragmentu ulubionej kołysanki "Był sobie król"
(proponujemy dzieciom zamknięcie oczu gdy czują się bezpieczne, wyciszają się).

V. Relacje „Razem”.

1. Rozeta- Dzieci dobierają się po czworo, wszystkie czwórki leżą na plecach tworzą koła:

- jednocześnie podnoszą się i opadają, - podnosi się tylko dwoje dzieci, dwoje leży na plecach, i zmiana, - wszystkie razem podnoszą nogi w górę i starają się je połączyć piętami, palcami.

2. Zabawa relaksacyjna. Wszystkie dzieci siadają w kole lub pociągu plecami do siebie, wspólnie wykonują rysunki na plecach: - masują plecy, rysują figury, litery podane przez nauczyciela, oraz przez dzieci.

VI. "Taniec szczęścia" - zabawa twórcza. Dzieci kładą się na podłogę i rozniecają ogień, (regulacja oddechu), następnie improwizują taniec wokół ogniska, wymyślają okrzyki radości.

VII. Pożegnanie grupy. Ewaluacja, Buźki.

Scenariusz nr 4 zajęć socjoterapeutycznych

Temat: Nasze uczucia i emocje

Czas trwania zajęć: około 45 minut

Uczestnicy zajęć: dzieci 9-12 latnie

Cele rozwojowe:

- Zaspakajanie potrzeby zabawy i aktywności ruchowej,
- Stworzenie okazji do wspólnej twórczości ,
- Otrzymywanie wsparcia ze strony dorosłych.

Cele edukacyjne:

- Rozpoznawanie u siebie i innych ludzi uczuć i stanów emocjonalnych,
- Nazywanie uczuć i stanów emocjonalnych.

Cele terapeutyczne:

- Odreagowanie napięć emocjonalnych,
- zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa psychicznego,
- podnoszenie samooceny.

Metody pracy: rozmowa, objaśnienie, zadania do wykonania, ćwiczenia, zabawy dramowe

Formy pracy: grupowa

Pomoce: kolorowe czasopisma, „karty uczuć”, nożyczki, kleje, duże arkusze papieru, kłębek włóczki

Przebieg zajęć:

1. Rytualne powitanie:

- dzieci siedzą w kręgu, przedstawiają się po kolei oraz wypowiadają się na temat: „Co miłego zdarzyło się u mnie w ostatnim tygodniu?”

2. Zabawa „Uczuciowy kolaż” – dzieci wycinają z czasopism twarze ludzi wyrażających różne stany emocjonalne, przyklejają na wspólny plakat, nazywają uczucia i podpisują wycięte obrazki. Plakat w widocznym miejscu wisi w sali, tak aby uczestnicy mogli porównać i nazwać swoje stany emocjonalne i uczucia z tymi z plakatu.

3. Gra „Rozpoznajemy i nazywamy uczucia” – dzieci korzystają z przygotowanego zestawu „kart uczuć”; jeden z uczestników losuje kartę i pokazuje za pomocą mimiki, głosu, ruchu ciała wylosowany stan emocjonalny. Pozostali uczestnicy odgadują, o jakie uczucie chodzi. Każdy z uczestników bierze udział w zabawie.

4. Rozmowa po skończonej zabawie:

- Czy łatwiej pokazywać uczucia czy je rozpoznawać?

- Co sprawiło ci największą trudność?

- Co w zabawie sprawiło ci radość?

5. Zabawa ruchowa, uwalniająca napięcie: „Start rakiety” – dzieci bębnią palcami po blacie stołu, najpierw cicho i powoli, a potem coraz głośniej i szybciej. Uderzają płaskimi dłońmi o stół, klaszczą coraz głośniej. Tupią nogami cicho i powoli, a potem coraz głośniej, cicho naśladują brzęczenie owadów przechodzące aż do głośnego wrzasku. Wszyscy wstają z miejsc, wyrzucają z głośnym wrzaskiem ramiona do góry – rakieta wystartowała. Powoli wszyscy siadają. Słyszą ciche brzęczenie owadów, które również cichnie – rakieta znika za chmurami.

6. Zakończenie spotkania: Zabawa integracyjna „Kłębuszek przyjaźni” - dzieci siedzą w kręgu, nauczyciel rozpoczyna zabawę. Mocuje do ręki początek nici. Następnie rzuca rozwiniętą nieco kłębek nici do wybranego dziecka i mówi mu jakiś komplement. Dziecko, które otrzymuje kłębek musi mocno trzymać odwiniełą część nici i podaje dalej.

Załącznik do lekcji - Bajka o sikorce Zuzi.

Problem: odrzucenie dziecka z powodu otyłości.

Cele: - podnoszenie poczucia własnej wartości

- nabywanie przekonania, że nie wygląd świadczy o naszej wartości

Rodzina sikorek, mama, tata i Zuzia przeprowadziła się do nowego mieszkania w środku

pięknego lasu. Wszyscy cieszyli się, że mogą mieszkać w nowym domu na wysokiej sośnie.

Było tu tyle gałęzi do skakania a w pobliżu dużo czerwonych korali jarzębiny i piękna polana.

Tylko Zuzia żałowała swojej starej szkoły, gdzie zostawiła wielu przyjaciół.

- Nie martw się Zuziu,

- W krotce pójdziesz do nowej szkoły i tam znajdziesz nowych przyjaciół- przekonywała ją mama Sikorka.

Zuzia z wielką radością oczekiwała na rozpoczęcie roku szkolnego, wyobrażała sobie jak bawi się z nowymi koleżankami i kolegami. Nie mogła spać, budziła się wcześniej i pytała kiedy nastąpi ten wymarzony pierwszy dzień w nowej szkole.

Wreszcie nastąpił długo oczekiwany czas. Zuzia stanęła „oko w oko” z nową klasą.

Pani powiedziała:

- to jest wasza nowa koleżanka,

- powiedz jak masz na imię? –dodała.

Gdy sikorka Zuzia przedstawiła się kolegom nastąpiła długa cisza, a następnie Zuzia usłyszała najpierw szepty, a później coraz głośniejsze krzyki:

- jaka gruba!

- jaka duża!

- popatrzcie jakie mam grube nóżki!

- jaki ma opasty brzuszek!

- jaki ma gruby głos!

- chyba ławka się pod nią załamie!

Zuzia poczuła się strasznie samotnie, nigdy tak o sobie nie myślała, łzy zaczęły kapać jej z oczu, nie mogła wydobyć z siebie głosu, obróciła się na pięcie i wybiegła z klasy. Następnego dnia już nie biegła tak radośnie do szkoły, wiedziała, że znowu usłyszy niemiłe słowa. Stała samotna i opuszczona. Nikt z nią nie chciał się bawić ani rozmawiać.

Pewnego dnia do ogrodu szkoły niepostrzeżenie zakradł się jastrząb-terrorysta. Na jego widok wszystkie sikorki zaczęły uciekać w popłochu, przewracając ławki, huśtawki, krzeselka i schowały się w klasie szkolnej.

Ale jastrząb podążał za sikorkami! Gdy Zuzia zauważyła, że niebezpieczeństwo jest coraz bliżej i jastrząb zbliża się do drzwi szkoły, wtedy – zamknęła drzwi wejściowe, zasunęła sztaby, przystawiła 2 ławki, 5 krzeseł i dla pewności podparła szczotką.

Jastrząb stukał, napierał skrzydłami, dziobał w drzwi- ale nie udało mu się ich wyważyć.

- Otwierajcie bo zmiotę całą waszą szkołę ! – krzyczał, straszył i wkurzał się jastrząb.

Wtedy Zuzia, mimo, że bardzo się bała straszego ptaka, swoim grubym głosem powiedziała:

- odejdź stąd bo tu będzie zaraz Policja!

Wyjęła swoją komórkę i wykręciła numer 112, zawiadamiając Posterunek Policji w Szerokim Borze.

Jastrząb słysząc sygnał radiowozu odleciał w stronę lasu.

- Kto nas zawiadomił?

- Kto tak dzielnie bronił szkoły? – dopytywali policjanci kosy.

Nadal przestraszone, zbite w gromadkę sikorki wskazały na Zuzię.

- O, jaka dzielna dziewczynka!, gdyby nie ona nie oglądałybyście już swoich mam.

- Jaka odważna i silna. Od dawna ścigamy tego przestępcę jastrzębia!

- Dobrze, że Zuzia jest taka silna i duża –dodała Pani.

Zuzia poczuła się bardzo dumna, szczęśliwa. Oczy wszystkich sikorek, pełne podziwu były skierowane tylko na nią.

Od tego czasu Zuzia miała wielu przyjaciół, była bardzo lubiana i akceptowana przez wszystkie sikorki

Scenariusz nr 5 zajęcia otwartego dla rodziców

Temat: „**Lubię bawić się z Tatą i Mamą**” –ćwiczenia i zabawy doskonalące funkcję motoryczną dzieci.

Cele główne : wyzwianie ekspresji i rozwijanie sprawności ruchowej dzieci.

Cele operacyjne : dziecko

- potrafi współdziałać z partnerem,

- reaguje ruchem na zmiany elementów muzyki(tempo, dynamika, metrum),
- niweluje napięcie fizyczne w ramach ćwiczeń oddechowych,
- stosuje się do poleceń słownych nauczyciela,
- potrafi się zrelaksować,
- przestrzega zawartych umów społecznych,
- wyraża uczucia i przeżywa radość zabawy z rodzicami.

Wiek: 5 lat

Metody pracy :

- Pedagogika zabawy Klanza,
- Metoda Ruchu Rozwijającego wg .W. Sherborne.
- Pokaz, wyjaśnienia, przykład własny.
- Kinezylogia edukacyjna Paula Dennisona.

Formy: grupowa i indywidualna.

Pomoce: :magnetofon ,kasetą z muzyką relaksacyjną , kasetą z piosenką „Krag” ,

Piosenka pt. „Głowa ,ramiona,,

Przebieg zajęcia:

1.Powitanie.

Podniosą do góry ręce dzieci i rodzice , którzy są weseli . Zaklaszczą dłońmi dzieci i rodzice , którzy chcą się dobrze bawić, którzy przyszli dziś do przedszkola piechotą, którzy mają na imię Kasia i Marcin, którzy mają jasne włosy itp.

2. Inscenizacja ruchowa hasła przewodniego:

„Gimnastyka to podstawa,

sport dla dziecka ważna sprawa ,

w górę ręce , w przód i w bok,

skłon do przodu , przysiad , skok.”

3. Kapturek myśliciela. Palcami obu rąk chwyć brzegi małżowin usznych. Masuj jednocześnie obydwójce uszu rozwijając małżowinę uszną zaczynając od góry kończąc na dolnych płatkach.

Wykonaj to ćwiczenie 3-5 razy, na koniec rozciągnij ucho we wszystkich kierunkach.

Ćwiczenie usprawnia:

- Koordynację słuchowo-wzrokową.
- Słuch.
- Zdolności matematyczne.
- Pamięć krótkoterminową.
- Myślenie abstrakcyjne.
- Odruch ustalenia głowy.
- Rozluźnia napięcie kości czaszki.

4. Ćwiczenia metodą W. Sherborne. (ćw. z partnerem) .

- „kangury” - mama tuli w ramionach swoje dziecko .

- „mosty” –przechodzenie wokół, nad pod partnerem w siadzie klęcznym.

- „wycieczka” - jedna osoba ciągnie leżącego partnera za nogi po podłodze.

- „cień” –jedna osoba jest cieniem; idziemy tak jak człowiek i cień.

- „zabawa ha ha „- dziecko kładzie głowę na brzuchu rodzica ,pozwalamy się głośno się śmiać, tak aby podskakiwał cały brzuch. Dzieci czują w brzuchu rodzica śmiech, potem zmiana.

5. Zabawa naśladowcza do piosenki „Krąg” .

6. Zabawa „Tunel”- część grupy tworzy tunel, reszta czołga się pod nimi na brzuchu.

7. Zabawa naśladowcza do piosenki „Głowa, ramiona”- pokazywanie poszczególnych części ciała.

8. W parach „Lustrzane odbicie” – wyrażanie uczuć(złość, radość, strach, smutek) za pomocą języka niewerbalnego. Wypowiedzi rodziców i dzieci: „Co robi mama, gdy jest smutna, co robi dziecko gdy jest wesołe,..?” itp

9. Zagadki dla rodziców – za pomocą zmysłu dotyku „Odgadnij , czy to twoje dziecko?” .

10. Zakończenie. Ewaluacja. Co podobało ci się w dzisiejszych zajęciach?

Temat: „Na leśnej polanie"- zabawy i ćwiczenia dydaktyczno-plastyczne

Wiek ucznia: 7-letnie

Cele ogólne: usprawnianie percepcji wzrokowej na materiale bezliterowym

Cele szczegółowe:

- usprawnianie grafomotoryk,
- doskonalenie spostrzegawczości,
- rozwijanie integracji wzrokowo-ruchowej,
- ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej,
- kojarzenie obrazów wzrokowych,
- ćwiczenie spostrzegawczości,
- ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej.

Metody pracy: : instruktaż, rozmowa, zadania do wykonania, ćwiczenia, opis, programowe z użyciem podręcznika.

Formy pracy: zespołowa i indywidualna.

Lp .	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Wyszukiwanie zwierząt leśnych ukrytych wśród innych zwierząt na obrazku, kolorowanie ich i nazywanie.	☐ usprawnianie grafomotoryki, ☐ ćwiczenie spostrzegawczości, ☐ ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej, ☐ ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej,	Dziecko otrzymuje czarno-biały obrazek z różnymi zwierzętami, wyszukuje wśród nich zwierzęta leśne, koloruje je i nazywa.	czarno-biały obrazek "Zwierzęta z mazurskiego lasu", kredki

2.	Dopasowywanie nóg (łap) do zwierzęcia - uzupełnianie brakujących elementów.	☐ ćwiczenie spostrzegawczości wzrokowej ☐ ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej	Dziecko otrzymuje ilustracje zwierząt bez nóg (łap). Zadaniem jest dopasowanie odpowiednich kończyn do zwierzęcia.	Kartki z obrazkami zwierząt, obrazki nóg (łap) zwierząt
3.	Wyszukiwanie szczegółów różniących dwa obrazki i ich nazywanie.	☐ ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej ☐ kojarzenie obrazów wzrokowych ☐ ćwiczenie spostrzegawczości	Dziecko otrzymuje dwa obrazki różniące się szczegółami. Nauczyciel pyta: "Czym różnią się te dwa obrazki?"	Dwa kolorowe obrazki "Na leśnej polanie bal".
4.	Zabawa "Dokończ zdania".	☐ wzbogacenie czynnego słownika ☐ kojarzenie obrazów wzrokowych	<p>Nauczyciel mówi:</p> ☐ "W lesie mieszka..." ☐ "Przysmakiem dzika jest..." ☐ "Miejsce, do którego wkładamy zimą karmę dla zwierząt jest .." itd.	Ilustracje
5.	Odgadywanie nazw zwierząt leśnych ilustrowanych ruchem i wspólne ich naśladowanie.	☐ relaksacja ☐ usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej	<p>Dziecko naśladuje ruchem dowolne zwierzę leśne.</p> <p>Zadaniem pozostałych jest odgadnięcie jakie to zwierze oraz wspólne ich naśladowanie.</p>	

6.	Wykonanie plansz w zespołach na temat: "Zwierzęta z naszego lasu"	☐ ćwiczenie drobnych ruchów rąk ☐ podnoszenie poziomu ręki wiodącej ☐ rozwijanie wyobraźni przestrzennej (umiejętność zagospodarowania przestrzeni)	Dzieci pracują w dwu osobowych zespołach. Kolorują, wycinają i przyklejają na planszę zwierzęta leśne. Dorysowują brakujące elementy (np.: drzewa, paśniki, leśniczego itd.)	Arkusz L-3 z zabudowania mi leśniczówki, obrazki zwierząt leśnych do kolorowania i wycięcia, klej, nożyce.
----	---	--	--	--

Scenariusz nr 7

Temat: **Czytamy i piszemy**

Wiek ucznia: 9 lat

Cele ogólne:

- kształtowanie umiejętności czytania i pisania wyrazów składających się z różnej liczby sylab o zróżnicowanej strukturze literowej

Cele szczegółowe:

- usprawnianie percepcji słuchowej,
- ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej,
- tworzenie związków słuchowo-ruchowych,
- ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej,
- kojarzenie obrazów wzrokowych,
- ćwiczenie spostrzegawczości,
- ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowo- słuchowej.

Metody pracy: instruktaż, rozmowa, zadania do wykonania, ćwiczenia.

Formy pracy: zespołowa i indywidualna.

Lp .	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Zabawa „Znasz ten instrument?”	☐ ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej ☐ Usprawnianie percepcji słuchowej.	<p>Dziecko odwraca się tyłem do prowadzącego w odległości 1-2 kroków. Prowadzący gra na dowolnym instrumencie perkusyjnym, a dziecko wskazuje, który to instrument lub nazywa go i wskazuje. Potem prowadzący wybiera inny instrument. Zabawę powtarza się kilka razy. Jeśli dziecko nie odgadnie, wspólnie z prowadzącym ustalają, który to instrument.</p>	Instrumenty perkusyjne
2.	Podział wyrazów na sylaby z jednoczesnym wystukiwaniem lub wyklaskiwaniem sylab	☐ Tworzenie związków słuchowo-ruchowych	<p>Na stole ułożone różne obrazki. Prowadzący wypowiada nazwę jednego z obrazków dzieląc go na sylaby i klaszcze przy każdej sylabie (lub wystukuje sylaby na bębenku). Zadaniem dziecka jest wskazać obrazek. Potem dziecko powtarza za prowadzącym zadanie - wypowiada nazwę sylabami i wystukuje sylaby. Po 2-3 próbach dziecko bez wzoru prowadzącego dzieli nazwy obrazków na sylaby.</p>	Obrazki i bębenek

3.	„Podpisz obrazki”- układanie z sylab podpisów do obrazków	☐ ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej ☐ kojarzenie obrazów wzrokowych ☐ ćwiczenie spostrzegawczości ☐ Ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej.	Dziecko układa podpisy do obrazków z rozsypanki sylabowej. Czyta sylabami nazwy i zapisuje w zeszycie:	Zeszyt, długopis, sylaby, obrazki
4.	Pisanie z pamięci wyrazów bez podziału na sylaby.	☐ wzbogacenie czynnego słownika ☐ utrwalanie związków słuchowo-wzrokowych.	Nauczyciel czyta wyraźnie wyrazy o zróżnicowanej ilości sylab	Kartki, długopis
5.	Zabawa ruchowa „Pojazdy”	☐ relaksacja ☐ usprawnianie koordynacji wzrokowo ruchowej ☐ relaksacja - rozwijanie wyobraźni.	Dziecko naśladuje ruchem i głosem różnorodne pojazdy.	Podkład muzyczny

Scenariusz nr 7

Temat: „**Wiosenne zabawy zajęczków**”- zabawy słowno- grafomotoryczne.

Wiek ucznia:7-letnie

Cele ogólne:

- usprawnianie percepcji wzrokowej- ruchowo- słuchowej

Cele szczegółowe:

- usprawnianie koordynacji wzrokowo ruchowej,
- usprawnianie grafomotoryki,
- ćwiczenie spostrzegawczości,
- ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie analizy i syntezy wzrokowej,
- tworzenie związków słuchowo-ruchowych,
- doskonalenie umiejętności liczenia z przekroczeniem progu dziesiętkowego,
- doskonalenie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej,

Metody pracy: instruktaż, rozmowa, zadania do wykonania, ćwiczenia, dziecięca matematyka
E. Gruszczyk- Kolczyńskiej

Formy pracy: zespołowa i indywidualna

Lp.	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Wyszukiwanie zajęczków ukrytych wśród innych zwierząt na obrazku, liczenie, kolorowanie ich i nazywanie.	<ul style="list-style-type: none">• usprawnianie grafomotoryki• ćwiczenie spostrzegawczości• ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej• doskonalenie umiejętności liczenia z przekroczeniem progu dziesiętkowego	Dziecko otrzymuje czarno-biały obrazek z różnymi zwierzętami, wyszukuje wśród nich 13 zajęczków, koloruje je i liczy.	czarno-biały obrazek „Wesołe zajęczki” kredki

2.	Podział wyrazów na sylaby z jednoczesnym wystukiwaniem (wyklaskiwaniem) sylab.	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie związków słuchowo-ruchowych. 	<p>Na stole ułożone różne obrazki. Prowadzący wypowiada nazwę jednego z obrazków dzieląc go na sylaby i klaszcze przy każdej sylabie (lub wystukuje sylaby na bębenu). Zadaniem dziecka jest wskazać obrazek. Potem dziecko powtarza za prowadzącym zadanie - wypowiada nazwę sylabami i wystukuje sylaby. Po 2-3 próbach dziecko bez wzoru prowadzącego dzieli nazwy obrazków na sylaby.</p>	Obrazki o wiośnie, bębenek
3.	Wyszukiwanie szczegółów różniących dwa obrazki i ich nazywanie.	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej • kojarzenie obrazów wzrokowych • ćwiczenie spostrzegawczości 	<p>Dziecko otrzymuje dwa obrazki różniące się szczegółami. Nauczyciel mówi: "Czym różnią się te dwa obrazki, powiedz".</p>	Dwa kolorowe obrazki "Na wiejskim podwórku".
5.	Gra w domino sylabowe.	<ul style="list-style-type: none"> • usprawnianie koordynacji wzrokowo ruchowej • doskonalenie analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej • ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej. 	<p>Prowadzący przypomina (lub objaśnia) zasadę gry w domino. Kontroluje jak dzieci łączą sylaby.</p>	Domino obrazkowo-sylabowe

Scenariusz nr 8

Temat: „**O Strusiu Czarusiu**” - ćwiczenia usprawniające analizę i syntezę słuchową.

Kształcenie umiejętności czytania i pisania wyrazów wielosylabowych.

Wiek ucznia : 9-letnie

Cele ogólne:

- usprawnianie analizy i syntezy słuchowej,
- kształcenie umiejętności czytania i pisania wyrazów wielosylabowych.

Cele szczegółowe:

- kształcenie analizy i syntezy słuchowej,
- kształcenie pamięci i percepcji słuchowo-ruchowej,
- - rozwijanie logicznego myślenia,
- kształcenie koncentracji uwagi,
- rozwijanie koordynacji wzrokowo – ruchowej,
- wyodrębnienie sylab w wyrazach,
- wyodrębnianie głosek w wyrazach,
- rozpoznawanie liczby sylab w wyrazie na podstawie rytmu,
- kształcenie umiejętności podziału wyrazu na głoski, synteza głosek w wyrazie,
- kształcenie umiejętności czytania,
- utrwalenie wyrazów wielosylabowych,
- rozpoznawanie sylaby trzyliterowej w wyrazach wielosylabowych,
- analiza układu wieloliterowego wyrazów
- doskonalenie sprawności grafomotorycznych i manualnych.

Metody pracy: instruktaż, rozmowa, zadania do wykonania, ćwiczenia

Formy pracy: zespołowa i indywidualna

Lp.	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	1. „O Strusiu Czarusiu” – zabawa inscenizowana ruchem	<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie pamięci i percepcji słuchowo-ruchowej 	<p>Wypowiadanie się za pomocą aktów ruchowych wykonywanych w odpowiedniej kolejności. Po wysłuchaniu opowiadania dziecko stara się przypomnieć i odtworzyć w kolejności zgodnej z opowiadaniem te czynności ruchowe, które wykonywał Czarusiu. Rejestrujemy prawidłowe posługiwanie się prawą i lewą kończyną oraz precyzję wykonania.</p>	Opowiadanie, ilustracje
2.	Rytmizowanie mowy	<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie analizy i syntezy słuchowej, • kształcenie pamięci i percepcji słuchowo-ruchowej 	<p>Wypowiadanie wyrazów zgodnie z usłyszanym rytmem. Dziecko odtwarza rytm odpowiednio go wystukując, przedstawia go graficznie za pomocą kredy na tablicy, następnie wypowiada wyraz zgodnie z rytmem i układem graficznym.</p>	Karty rytmiczne Kreda i tablica
3.	Kolorowe sylaby	<ul style="list-style-type: none"> • kształcenie koncentracji uwagi, • rozwijanie koordynacji wzrokowo – ruchowej, 	<p>Segregowanie obrazków zgodnie z liczbą sylab w nazwie. W ćwiczeniu wykorzystujemy kolorowe i białe paski.</p>	Wyrazy wielosylabowe Obrazki białe i kolorowe paski papieru

		<ul style="list-style-type: none"> wyodrębnienie sylab w wyrazach, 	<p>Do wyrazu dwusylabowego dziecko dobiera odpowiedni pasek dwukolorowy. Wypowiada pierwszą sylabę, odcina jedną część paska, wypowiada drugą sylabę i część paska dokłada do poprzedniej. Analogicznie postępujemy z wyrazami o innej ilości sylab.</p>	
4.	Wydzielanie sylab w wyrazach.	<ul style="list-style-type: none"> wyodrębnienie sylab w wyrazach, 	<p>Nauczyciel wymienia wyrazy. Zadaniem dziecka jest podział wyrazu na sylaby z jednoczesnym uderzeniem w woreczek</p>	<p>Wyrazy kilkusylabowe, woreczki z ryżem</p>
5.	<p>Podział wyrazów na głoski.</p> <p>Łączenie głosek w wyrazy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wyodrębnianie głosek w wyrazach, rozpoznawanie liczby sylab w wyrazie na podstawie rytmu, analiza wyrazu na głoski, synteza głosek w wyrazie 	<p>Nauczyciel układa przed dzieckiem miseczki i liczmany. Wypowiada wyrazy. Dziecko każdą głoskę wybrzmiewa i jednocześnie wkłada w każdą miseczkę jeden liczman. Po wypełnieniu wszystkich miejsc w miseczkach, polecamy dziecku, aby przypomniało sobie wyrazy umieszczone w miseczkach. Dziecko wypowiada poszczególne głoski i za każdym razem wybiera jeden liczman z miseczki.</p>	<p>Liczmany zwierząt, kolorowe miseczki, zestaw wyrazów.</p>

6.	Uzupełnienie brakujących sylab w wyrazie.	<ul style="list-style-type: none"> kształcenie umiejętności podziału wyrazu na głoski, synteza głosek w wyrazie kształcenie umiejętności czytania, 	<p>Wykorzystujemy wyrazy z poprzedniego ćwiczenia. Zadaniem dziecka jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzupełnić brakujące sylaby i litery to samo ćwiczenie wykorzystujemy do analizy słuchowej 	wyrazy
7.	Wyszukiwanie w gazetach obrazków przedstawiających zwierzęta egzotyczne, wycięcie, naklejenie na makietę	<ul style="list-style-type: none"> ćwiczenie funkcji wzrokowych podnoszenie poziomu graficznego doskonalenie sprawności grafomotorycznych i manualnych. 	Dziecko w domu ma wyszukać w gazetach jedną lub dwie ilustracje zwierząt egzotycznych, wyciąć je, nakleić na kartce i dorysować im domki.	Gazety, czyste kartki, kredki, nożyce, klej.

Scenariusz nr 9

Temat: „ **Do przodu, do tyłu – zabawy kształtujące orientacje w przestrzeni.**

Wiek ucznia: 7-letnie

Cele ogólne: Kształcenie orientacji w przestrzeni.

Cele szczegółowe:

- rozwijanie pamięci,
- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- ośmielanie i wzmacnianie dziecka,
- pokazywanie wymienionych części ciała,
- naśladowanie ruchów terapeuty,
- napinanie i rozluźnianie wskazanych części ciała,
- równoczesne ruchy dwóch części ciała usytuowanych po tej samej stronie,

- nazywanie kierunku położenia przedmiotów,
- nabywanie umiejętności występowania na forum grupy.

Metody pracy:

- Edyty Gruszczyk –Kolczyńskiej i Ewy Zielińskiej „Dziecięca matematyka”
- zabawy integracyjne i relaksacyjne, objaśnienia, zadania do wykonania, ćwiczenia.

Formy pracy: indywidualna i grupowa

Lp	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Zabawa integracyjna „Jestem Małgosia, ja lubię tańczyć”	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie pamięci • Doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej • Ośmielanie dziecka • Nabywanie umiejętności występowania na forum grupy 	Dzieci stoją w kręgu, i po kolei przedstawiają się śpiewając, a jednocześnie pokazują swoje ulubione zajęcie. Pozostałe dzieci powtarzają za kolegę np. To jest Małgosia, ona lubi tańczyć	
2.	<i>Pięknie mówię</i> ”- ćwiczenia artykulacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • ☐ utrwalenie nazw: koło kółko, kółeczko • usprawnianie narządów mowy, usprawnianie języka 	dzieci powtarzają za nauczycielem , wykonują ćwiczenia języka (podnoszenie języka, zwijanie w rulon, dotykanie językiem do nosa) itp., powtarzają słowa wiersza	<p><i>Wiersz</i> OKULARY <i>Kółko, kółko i kreseczka,</i> <i>Tu laseczka, tam laseczka. Widzi młody , widzi stary, że nam wyszły okulary.</i></p>

3.	Córka i zięć”- zabawa orientacyjno- porządkowa	<ul style="list-style-type: none"> • ☐ doskonalenie orientacji w przestrzeni- wskazywanie w prawą i w lewą stronę, w górę i w dół 	<p>Śpiewamy piosenkę na melodię gamy C- dur wykonując odpowiednie gesty</p> <p><i>Jeden, dwa, trzy, cztery i pięć/przeliczamy palce prawej ręki</i></p> <p><i>To jest córka /</i> wskazujemy prawą ręką dziecko z prawej strony</p> <p><i>A to jest zięć</i> wskazujemy lewą ręką dziecko z lewej strony</p> <p><i>Jeden, dwa, trzy, cztery i pięć /</i> podnosimy się w górę</p> <p><i>To jest córka ,a to jest zięć/</i> opadamy w dół</p>	
4.	Koło parzy – zabawa ruchowa	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Kształcenie reakcji na umowne znaki i hasła słowne ☐ utrwalenie wyglądu koła 	<p>Na podłodze leżą rozłożone papierowe figury geometryczne. Nauczyciel umawia się z dziećmi, że na przerwę w muzyce dziecko ma za zadanie stanąć przy wybranej figurze geometrycznej, nie może to jednak być koło.</p>	<p>Podkład muzyczny,</p> <p>Figury geometryczne różnej wielkości i w różnych kolorach</p>

5.	Niezwykły pojazd- praca twórcza, przyklejanie elementów na kartkę papieru	☐ Rozwijanie sprawności manualnej ☐ Doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej ☐ Kształcenie umiejętności prawidłowego określenia przyklejonych przedmiotów na kartce papieru	Dziecko tworzy wymyślony przez siebie pojazd, wykorzystując do tego kształt kół	Kóło różnej wielkości i koloru, kartka papieru A-4, klej
6.	Relaksacja przy muzyce	☐ wyciszenie organizmu, wizualizacja	Prowadzący zaprasza dzieci do odbycia wspólnej podróży w wyobraźni. Gdy wszystkie dzieci leżą spokojnie, prowadzący włącza muzykę i powoli wyciszonym ciepłym głosem mówi: Wyobraź sobie, że znajdujesz się na miękkiej różowej chmurce. Chmurka płynie leniwie po niebie. Twoje ciało bardzo miękko spoczywa na chmurce. Nie musisz teraz nic robić... Twoja głowa jest bardzo	tekst opowiadania, podkład muzyczny Piosenki Ilustracje przedstawiające koła Duże i małe kółka dla każdego dziecka Wiersz karty pracy

			<p>lekka. Nie odczuwasz jej ciężaru. Masz miękkie ramiona i plecy. Twoje ręce są bardzo lekkie. Nie odczuwasz ciężaru brzuszka.</p> <p>Twoje nogi miętko i lekko leżą na chmurce. Chmurka delikatnie przechyla się z lewej strony na prawą.</p> <p>Wyobraź sobie, że kołyszysz się razem z nią. Przechyla się do przodu. i do tyłu...</p> <p>Robi to bardzo delikatnie.</p> <p>Płyniesz po niebie. Jest spokojnie. Widzisz z góry różne widoki.</p> <p>Zielone łąki. pola. strumyki.</p> <p>Powoli chmurka zacznie zbliżać się do lądowania.</p> <p>Łagodnie opada na dół. Czujesz ciężar swoich nóg... brzuszka... rąk... głowy...</p> <p>Teraz chmurka wyląduje delikatnie na ziemi.</p> <p>We własnym tempie, we własnym rytmie otwórz oczy.</p>	
--	--	--	---	--

Scenariusz nr 10

Temat: „Do przodu, do tyłu się kołyszemy, i w lewo i w prawo się kołyszemy –
ćwiczenia małej i dużej motoryki.

Wiek ucznia: 8-lat

Cele ogólne:

- usprawnianie orientacji kierunkowo-przestrzennej.

Cele szczegółowe:

- uczeń wskazuje prawą i lewą część ciała;
- prawidłowo określa kierunki: w lewo, w prawo, w górę, w dół, w przód, w tył;

Metody pracy:

- polisensoryczne,
- aktywizujące: pedagogika zabawy, metody ewaluacyjne

Formy pracy: indywidualna, zespołowa, grupowa

Lp	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Powitanie. Zabawa ruchowa ze śpiewem „Pingwin”	Interpretowanie ruchem piosenki „Pingwin” - rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej - utrwalenie kierunków: <i>do przodu, do tyłu</i>	Dzieci śpiewają i interpretują ruchem piosenkę Pingwin (3 razy) O, jak przyjemnie i jak wesoło w pingwina bawić się, się, się. Raz nóżką lewą, raz nóżką prawą, do przodu hop, do tyłu hop i raz, dwa, trzy.	Podkład muzyczny

2.	Dyktando rysunkowe	☐ rozwijanie koncentracji uwagi, umiejętności słuchania ☐ doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej ☐ kształtowanie umiejętności poprawnego określania kierunków w lewo, w prawo, w górę, w dół, itp.	<p>Aby rozwiązać zagadki rysunkowe. należy dokładnie słuchać poleceń i dokładnie rysować. Nauczyciel może wskazać miejsce najdogodniejsze do rozpoczęcia rysunku.</p> <p>Przykładamy ołówek do kropki i zgodnie z poleceniem – ile kratek i w którą stronę – ciągniemy kreskę. Nie odrywamy ołówka od papieru, bo koniec jednej linii jest początkiem następnej.</p> <p>Po ukończeniu rysunku nauczyciel sprawdza poprawność wykonania, a dzieci próbują zgadnąć nazwę schematycznie przedstawionego przedmiotu.</p>	kartki papieru, zeszyty w kratkę, ołówki, schematy przygotowane przez nauczyciela
3.	Skąd słyszysz dźwięk? – ćwiczenia słuchowe	☐ określenie miejsca źródła dźwięku.	<p>Nauczyciel po kolei zaprasza uczestników zajęć do środka koła utworzonego przez uczniów. Dziecku w kole zawiązuje oczy apaszką. Pozostali śpiewają dowolną piosenkę. W tym czasie nauczyciel ustawia w sali budzik, ok. 2 metrów od dziecka. Uczeń stojący w kole odgaduje po tykaniu zegara, czy zegar jest za nim, przed nim, z lewej strony czy z prawej, pokazuje kierunek skąd słyszy dźwięk.</p>	Apaszka, budzik

4.	„Pajaczek w sieci”- zabawa graficzna	☐ Poprawne określanie położenia śledzonego przedmiotu.	Śledzenie przedmiotu i określenie jego położenia. Nauczyciel pokazuje kartkę papieru. Uczniowie wskazują górę kartki, jej dół, stronę lewą i stronę prawą. Następnie przesuwa ją, a dzieci określają kierunek przesunięcia.	Duży, pokratkowany arkusz papieru, maskotka pająka
5.	Gdzie schowało się kółeczko? - ćwiczenia grafomotoryczne	☐ doskonalenie motoryki małej, rozwijanie koncentracji i uwagi,	Każde dziecko wyszukuje kółka na ilustracji i zaznacza wybranym kolorem a także je koloruje	obrazek z różnymi figurami geometrycznymi „Przygotowanie do nauki pisania. Ćwiczenia grafomotoryczne” - Hanna Tymichowa
6.	Zabawa ruchowa z śpiewem „Do przodu, do tyłu się kołyszemy”	☐ Kształtowanie orientacji w przestrzeni: <i>do przodu, do tyłu, w lewo, w prawo, dokoła, w górę, w dół</i> ☐ rozwijanie świadomości prawej i lewej strony ciała	Dzieci poruszają się zgodnie z treścią piosenki <i>Na prawo- na lewo się kołyszemy...</i> <i>Na prawo-na lewo kołyszmy się!</i> <i>Do przodu- do tyłu się kołyszemy...</i> <i>Do przodu –do tyłu kołyszmy się!</i>	Podkład muzyczny- piosenka, nr 75 cz.II „W co się bawić z dziećmi.” Piosenki i zabawy dla dzieci .Ciało i przestrzeń” oprac.

			<p><i>Do góry i na dół – razem wstajemy...</i></p> <p><i>Do góry i na dół- jak dobrze nam</i></p>	<p>Marta Bogdanowicz</p>
--	--	--	---	--------------------------

Scenariusz nr 11

Temat: „**W wiejskiej zagrodzie**”- zabawy i ćwiczenia dydaktyczno-plastyczne

Wiek ucznia: 7-letnie

Cele ogólne: usprawnianie percepcji wzrokowej na materiale bezliterowym

- Metody pracy: aktywizujące: pedagogika zabawy, metody ewaluacyjne

Formy pracy:

indywidualna, zespołowa, grupowa

Lp .	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Wyszukiwanie zwierząt domowych ukrytych wśród innych zwierząt na obrazku, kolorowanie ich i nazywanie.	<ul style="list-style-type: none"> • usprawnianie grafomotoryki, • ćwiczenie spostrzegawczości, • ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej, • ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej, 	Dziecko otrzymuje czarno-biały obrazek z różnymi zwierzętami, wyszukuje wśród nich zwierzęta domowe, koloruje je i nazywa.	czarno-biały obrazek "Zwierzęta z wiejskiego podwórka", kredki

2.	Dopasowywanie nóg (łap) do zwierzęcia - uzupełnianie brakujących elementów.	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie spostrzegawczości wzrokowej. • ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej. 	Dziecko otrzymuje ilustracje zwierząt bez nóg (łap). Zadaniem jest dopasowanie odpowiednich kończyn do zwierzęcia.	Kartki z obrazkami zwierząt, obrazki nóg (łap) zwierząt
3.	Wyszukiwanie szczegółów różniących dwa obrazki i ich nazywanie.	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej • kojarzenie obrazów wzrokowych, • ćwiczenie spostrzegawczości. 	Dziecko otrzymuje dwa obrazki różniące się szczegółami. Nauczyciel mówi: "Czym różnią się te dwa obrazki, powiedz".	Dwa kolorowe obrazki "Na wiejskim podwórku".
4.	Zabawa "Dokończ zdania".	<ul style="list-style-type: none"> • wzbogacenie czynnego słownika, • kojarzenie obrazów wzrokowych. 	Nauczyciel mówi: <ul style="list-style-type: none"> • "W kurniku mieszka..." • "W oborze mieszka..." • "W chlewie mieszka..." itd. Zadaniem dzieci jest dokończenie zdań.	Ilustracje
5.	Odgadywanie nazw zwierząt domowych ilustrowanych ruchem i wspólne ich naśladowanie.	<ul style="list-style-type: none"> • relaksacja, • usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej. 	Dziecko naśladowuje ruchem dowolne zwierzę domowe. Zadaniem pozostałych jest odgadnięcie jakie to zwierzę oraz wspólne ich naśladowanie.	

6.	Wykonanie plansz w zespołach na temat: "Zagroda wiejska"	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie drobnych ruchów rąk, • podnoszenie poziomu ręki wiodącej, • rozwijanie wyobraźni przestrzennej (umiejętność zagospodarowania przestrzeni), 	Dzieci pracują w dwu osobowych zespołach. Kolorują, wycinają i przyklejają na planszę zagrody wiejskiej zwierzęta domowe. Dorysowują brakujące elementy (np.: koryto dla świń, itd.)	Arkusz L-3 z zabudowaniami gospodarskimi, obrazki zwierząt wiejskich do kolorowania i wycięcia, klej, nożyce.
7.	Wyszukiwanie w gazetach obrazków przedstawiających zwierzęta domowe, wycięcie, naklejenie na kartkach i dorysowanie im domków (1 lub 2 zwierzęta).	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie funkcji wzrokowych, • podnoszenie poziomu graficznego, 	Dziecko w domu ma wyszukać w gazetach jedną lub dwie ilustracje zwierząt domowych, wyciąć je, nakleić na kartce i dorysować im domki.	Gazety, czyste kartki, kredki, nożyce, klej.

Lp.	Rodzaj ćwiczenia	Cel szczegółowe ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Wyszukiwanie zwierząt domowych ukrytych wśród innych zwierząt na obrazku, kolorowanie ich i nazywanie.	<ul style="list-style-type: none"> • usprawnianie grafomotoryki • ćwiczenie spostrzegawczości • ćwiczenie integracji wzrokowo-ruchowej 	Dziecko otrzymuje czarno-biały obrazek z różnymi zwierzętami, wyszukuje wśród nich zwierzęta domowe, koloruje je i nazywa.	czarno-biały obrazek "Zwierzęta z wiejskiego podwórka", kredki

		<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej 		
2.	Dopasowywanie nóg (łap) do zwierzęcia - uzupełnianie brakujących elementów.	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie spostrzegawczości wzrokowej • ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej 	Dziecko otrzymuje ilustracje zwierząt bez nóg (łap). Zadaniem jest dopasowanie odpowiednich kończyn do zwierzęcia.	Kartki z obrazkami zwierząt, obrazki nóg (łap) zwierząt
3.	Wyszukiwanie szczegółów różniących dwa obrazki i ich nazywanie.	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej • kojarzenie obrazów wzrokowych • ćwiczenie spostrzegawczości 	Dziecko otrzymuje dwa obrazki różniące się szczegółami. Nauczyciel mówi: "Czym różnią się te dwa obrazki, powiedz".	Dwa kolorowe obrazki "Na wiejskim podwórku".
4.	Zabawa "Dokończ zdania".	<ul style="list-style-type: none"> • wzbogacenie czynnego słownika • kojarzenie obrazów wzrokowych 	<p>Nauczyciel mówi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • "W kurniku mieszka..." • "W oborze mieszka..." • "W chlewie mieszka..." itd. <p>Zadaniem dzieci jest dokończenie zdań.</p>	Ilustracje

5.	Odgadywanie nazw zwierząt domowych ilustrowanych ruchem i wspólne ich naśladowanie.	<ul style="list-style-type: none"> • relaksacja • usprawnianie koordynacji wzrokowo ruchowej 	<p>Dziecko naśladuje ruchem dowolne zwierzę domowe.</p> <p>Zadaniem pozostałych jest odgadnięcie jakie to zwierze oraz wspólne ich naśladowanie.</p>	
6.	Wykonanie plansz w zespołach na temat: "Zagroda wiejska"	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie drobnych ruchów rąk • podnoszenie poziomu ręki wiodącej • rozwijanie wyobraźni przestrzennej (umiejętność zagospodarowania przestrzeni) 	<p>Dzieci pracują w dwu osobowych zespołach. Kolorują, wycinają i przyklejają na planszę zagrody wiejskiej zwierzęta domowe. Dorysowują brakujące elementy (np.: koryto dla świń, itd.)</p>	<p>Arkusze L-3 z zabudowaniami gospodarskimi, obrazki zwierząt wiejskich do kolorowania i wycięcia, klej, nożyce.</p>
7.	Wyszukiwanie w gazetach obrazków przedstawiających zwierzęta domowe, wycięcie, naklejenie na kartkach i dorysowanie im domków (1 lub 2 zwierzęta).	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie funkcji wzrokowych • podnoszenie poziomu graficznego 	<p>Dziecko w domu ma wyszukać w gazetach jedną lub dwie ilustracje zwierząt domowych, wyciąć je, nakleić na kartce i dorysować im domki.</p>	<p>Gazety, czyste kartki, kredki, nożyce, klej.</p>

Scenariusz nr 12

scenariusz zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów klas III

Temat: **Ćwiczenia utrwalające reguły ortograficzne i pisownię wyrazów z „ó”**

Cele:

- zintegrowanie widzenia obuocznego i słyszenia obuusznego, polepszenie koordynacji ruchowej,
- usprawnianie pamięci słuchowej,
- kształtowanie orientacji przestrzennej,
- utrwalanie znajomości zasad pisowni wyrazów z „ó”,
- rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem,
- doskonalenie umiejętności posługiwania się poznaną wiedzą w praktyce.

Metody pracy:

instruktaż, rozmowa, zadania do wykonania, ćwiczenia,

Formy pracy:

zespołowa i indywidualna

Lp	Rodzaj ćwiczenia	Przebieg ćwiczenia	Pomoce
1.	Ćwiczenia kinezylogii edukacyjnej.	<p>1. Ruchy naprzemienne w pozycji stojącej. Podczas marszu w miejscu dzieci zginają lewą rękę w łokciu i dotykają prawego kolana i odwrotnie. Ćwiczenie trwa ok. 1 min. Zwracamy uwagę na oddech.</p> <p>2. Ruchy naprzemienne w pozycji czworaczkiej. Dzieci kłękają na dywaniku i podpierają się na dłoniach. W rytm muzyki podnoszą i jak najdalej prostują lewą rękę i prawą nogę, następnie prawą rękę i lewą nogę.</p>	<p>Magnetofon, muzyka relaksacyjna . Piłeczki palantowe.</p>

		<p>3. .Leniwe ósemki .Dzieci stojąc prosto, kreślą w powietrzu ręką lewą, prawą i następnie obiema symbol nieskończoności, czyli „leniwej ósemki”. Dziecko podąża wzrokiem za palcem, stara się nie poruszać głową.</p> <p>4. Słoń. Dzieci stoją na lekko ugiętych nogach w małym rozkroku. Lewą rękę wyciągają w przód grzbietem dłoni do góry. Głowę kładą na ramieniu wyciągniętej ręki i zakreślają ciałem „leniwą ósemkę”. Następnie to samo ćwiczenie wykonują ręką prawą.</p> <p>5. Ćwiczenia z piłeczką. W pozycji stojącej uczniowie podrzucają na wyprostowanej ręce piłeczkę palantową, starając się śledzić wzrokiem jej tor lotu i nie dopuszczając do upadku. Ćwiczenie wykonują 10-krotnie najpierw ręką lewą, potem prawą.</p>	
2.	Ćwiczenia metajęzykowe	<p>1. Tworzenie aliteracji. Nauczyciel podaje uczniom głoskę lub sylabę, od której powinien rozpoczynać się wyraz. Zadaniem dzieci jest jak najszybsze wypowiedzenie wyrazu rozpoczynającego się na daną głoskę lub sylabę.</p> <p>2. Tworzenie rymów do słów w izolacji. Dzieci kolejno podają rymujące się wyrazy do wyrazu podanego przez nauczyciela.</p> <p>3. Tworzenie nowych wyrazów poprzez usuwanie sylab w nagłosie, wygłosie i śródgłosie</p>	Zestaw wyrazów: tuba, marmolada, łódka, kaczką, mrówka, muszka, dama, waga, ryby, ptak, słoń, młotek, laska, sanki, kura, lalka, kwiatek, mewa, tłok, teczka, gruszka.

		<p>Powiedz: mamusia bez „ma” kapelusze bez „sze” parasol bez „pa” mamuśka bez „śka” kapelusz bez „ka” parasolki bez „ki” samochód bez „sa” samochody bez „chody” kapusta bez „ka” kapusta bez „usta”</p> <p>mamuśka bez „mu” kapelusze bez „pe” parasol bez „ra” kapusta bez „pu” zajęczek bez „ją”</p>	
3.	Dyktando graficzne	<p>Nauczyciel podaje dzieciom kartę podzieloną na 9 rzędów poziomych i 16 rzędów pionowych oznaczonych cyfrowo i literowo. Zadaniem dzieci jest połączyć podane według wysłuchanej instrukcji pary punktów. Prawidłowo wykonana praca powinna przedstawiać samochód.</p>	<p>Dyktando nr 17 z książki „Dyktanda graficzne” Z. Handzel</p>
4.	Przypomnienie zasad pisowni wyrazów z „ó”	<p>Uczniowie wyjaśniają, jak należy prawidłowo zapisać nazwę powstałego rysunku, oraz wyjaśniają, dlaczego w taki sposób. Następnie przypominają inne zasady pisowni wyrazów z „ó”.</p>	<p>Domino ortograficzne</p>
5.	Domino ortograficzne z wyrazami z „ó” wymiennym	<p>Nauczyciel tasuje kostki domina, po czym rozdaje je uczestnikom gry. Rozpoczyna osoba, która ma na początku białą kostkę. Wygrywa ten, kto jako pierwszy pozbędzie się swoich kostek.</p> <p>Po zakończeniu gry uczniowie czytają głośno utworzone pary wyrazów i wyjaśniają, na co wymieniło się „ó”.</p>	

6.	Ciche czytanie ze zrozumieniem tekstu „Podwórko”. Wyszukiwanie w tekście wyrazów z „ó”	Uczniowie czytają samodzielnie po cichu tekst, starając się zapamiętać jak najwięcej informacji. Następnie odpowiadają na pytania nauczyciela: -Kto wymyślił krainę zabaw? -Kto stworzył projekt tej krainy? - Jak wyglądało podwórko po remoncie? - Następnie jeszcze raz samodzielnie czytają tekst i podkreślają wyrazy z „ó”.	Dyktando – złącznik 1
7.	Porządkowanie podkreślonych wyrazów z „ó” według poznanych reguł ortograficznych	Poszczególni uczniowie odczytują głośno wyrazy z „ó” zaznaczone w tekście, a następnie próbują wyjaśnić zasadę ortograficzną, która jest im podporządkowana. Wyrazy zapisują w tabelce reguł.	Tabelka reguł pisowni wyrazów z „ó”
8.	Podsumowanie zajęć	Przypomnienie zasad pisowni wyrazów z „ó”. Samocena uczestników zajęć poprzez naklejenie cenki na „buzi”. Po dzisiejszych zajęciach	Kolorowe cenki. Karty z bużkami.
9.	Praca domowa	Odszukaj na rysunku wyrazy z „ó”. Zapisz ich nazwy i uzasadnij pisownię.	Karta pracy z rysunkami.

Załącznik 1 -Tekst dyktanda – Podwórko.

To nie jest takie zwykłe podwórko. Wszyscy bardzo o nie dbamy. Pomysł, żeby stworzyć krainę zabaw, podsunął tata Piotrka. Rodzice omówili z nami szczegóły i pilnie słuchali naszych pomysłów. Ojciec Łukasza jest architektem. Kiedy przyniósł kolorowy rysunek, w którym uwzględnił nasze pomysły, patrzyliśmy zachwyceni. Z pasją zabraliśmy się do roboty.

Jeśli ktoś nie mógł sobie poradzić, szukał pomocy u rodziców. Pracowaliśmy równy miesiąc. Każdego popołudnia cała nasza grupa wykonywała według planu kolejne zadania.

Po miesiącu podwórka nie można było poznać. Na środku królowały huśtawki, piaskownica i zjeżdżalnia dla maluchów. Tam, gdzie przedtem rósł gąszcz chwastów, teraz jest boisko do gry w siatkówkę. Przed blokiem siostry Krukówny posadziły róże. Razem z mamą Józka pomalowaliśmy ławeczki.

Wpisz do tabeli wyrazy z dyktanda.

„ó” wymienne	„ó” niewymienne	końcówka -ów, -ówka, -ówna

Praca domowa.

Odszukaj przedmioty przedstawione na obrazku. W ich nazwach występuje „ó” wymienne. Zapisz te nazwy i uzasadnij ich pisownię.

DOMINO ORTOGRAFICZNE

stół	stóg	stogi
żłoby	czwórka	czworo
słoje	łóżko	łoż
brzoza	powróż	powrozy
wozy	samochód	samochoy
koza	sówka	sowa
rogi	nóżka	noga
lody	wór	worek
stoły	ogród	ogrody
droga	dół	doł
pierze	skrót	skracać
siedem	popiół	popielnik
żłób	słój	brzózka
wózek	kózka	róg
lód	dróżka	pióro

LITERATURA

1. Bogdanowicz M. Integracja percepcyjno-motoryczna, Diagnoza i terapia. Warszawa 1990
2. Bogdanowicz M. O dysleksji, Lublin 1994
3. Chmielewska E. Zabawy logopedyczne i nie tylko, Kielce 1997
4. Gąsowska T., Pietrzak-Sępkowska Z. Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu, Warszawa 1994
5. Dennison Paul i Gail Kinezyjologia Edukacyjna dla dzieci
6. Hannaford Carla Zmysłne ruchy które doskonalą umysł. Podstawy Kinezyjologii Edukacyjnej.
7. Bogdanowicz M., Metoda Dobrego Startu wyd. "Fokus", Gdańsk 1998
8. Czajkowska I - Herda K. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole. WSiP, Warszawa 1996
9. Gruszczuk – Kolczyńska E. Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki WSiP, Warszawa 1997
10. Rentflejsz-Kuczyk: Jak pomóc dzieciom dyslektycznym? Poradnik dla nauczycieli i rodziców. Warszawa 1999. Wydawnictwo
11. Sawa B.: Jeżeli dziecko źle czyta i pisze. WSiP, Warszawa 1980 r.
12. Słobodzian Z.: Zanim dziecko rozpocznie naukę. WSiP, Warszawa 1974 r.
13. Styczek L.: Badanie i kształtowanie słuchu fonematycznego. WSiP, Warszawa 1982 r.
14. Wasyluk-Kuś: Praca wyrównawcza z dziećmi mającymi trudności w czytaniu i pisaniu. Warszawa 1983. WSiP
15. Zkarszewska B: Głoski miękkie – też łatwe! Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1998
16. Zkarszewska B: Moje dziecko źle czyta i pisze” 4. WSRP.
17. Zkarszewska B.: Trudności w czytaniu i pisaniu. Modele ćwiczeń. Warszawa 1999. WSiP